

પુજા વીધી સહીત.

❖ સત્યનારાયણ કથા. ❖

ગુજરાતી ટાંકા સાથે.

છાપી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

પારેલ. હરગોવિંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકવાળા.

અમદાવાદ.

ગ્રંથોદય પ્રેસમાં છાપી.

સંવત ૧૯૬૧

સન્ન ૧૯૦૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ સંજ્ઞા
૧૩૨૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૨૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સત્યનારાયણ કથા

વિષય પ૨૩ : ૨૨૬૨૨૨

અથ શ્રીસત્યનારાયણની પૂજાનો વિધિ.

પૂજામાં ઉપયોગી સામગ્રી.

સત્યનારાયણની પૂજા કરનાર ગૃહસ્થે પ્રથમ શ્રી સત્યનારાયણ દેવની પૂજા માટે નિચે પ્રમાણે સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરવી:—મંડપ માટે કેળના ચાર થાંભલા, મંડપની આસપાસ બાંધવા માટે આંબાનાં પાંદડાંનું તોરણ, પીપળો, ઉંચરો, પીપર, આંબો અને વડ, એમ પાંચ જાતના વૃક્ષનાં પાંદડાં, ગોળ તથા ધી ગણપતિના નૈવેદ્ય માટે લક્ષ્મી તથા સત્યનારાયણની સુવર્ણની મૂર્તિ, ત્રાંબાનો કળશ, પંચપાત્ર, તરબાણું આચમની, જનોઈના બે જોડા, પાંચ જાતનાં રત્નો જેવાં કે સુવર્ણ, રૂપું, મોતી, લાજવર્ત અને પવાલ, અને રત્નોને અભાવે એ રત્નોના પ્રતિનિધિ તરિકે સુવર્ણમુદ્રા, રૂપાનાણું અથવા તો તામ્રનાણું, વસ્ત્ર તથા ઉપવસ્ત્ર, ચોખ્ખા, ધર્ત્ત, કુંકુમ, અખીલ, દૂધા, ગુલાલ, સંવોષધી, ધૂપ, પુષ્પો, હલદરના ગાડીઆ, નાકું, એક હજાર ને એક તુલસી દલ, ત્રણ નારીયેલ, પચ્ચીસ પાન, પચ્ચીસ સોપારી, રૂપીઆનું પરચુરણ તથા પાવલાના પૈસા, કેળાં, દ્રાક્ષ, દાડિમ, નારંગી વગેરે ફળો, પુષ્પની બે માળા, પોથીને માટે રમાલ, શ્રીલક્ષ્મીનારાયણના સ્નાન માટે દુધ, દહિ, ધી, મધ તથા સાકર, પુણ્યાહવાચન માટે એક ત્રાંબાનો કળશ, શ્રીલક્ષ્મી નારાયણને પધરાવવા માટે બાજક, એક સફેદ, એક રાતો અને એક રાતો રેશમી અંચલો, એમ ત્રણ વસ્ત્રના કટકા, સત્ય નારાયણ દેવના નૈવેદ્ય માટે સવા શેર માંસ કર, સવા શેર દૂધ, સવા શેર ઘઉંનો રવો તથા સવા શેર કેળાં, આ પ્રમાણે સર્વ પૂજાની પ્રથમથીજ તૈયાર કરી રાખવી કે જેથી

પૂજા કરતી વખતે વારંવાર બેસી રહેવું પડે નહીં અને શ્રીસત્યનારાયણ દેવની પૂજામાં વિદ્ય પણ પડે નહીં.

પૂજા કરવાના દિવસો તથા પૂજાનો વિધિ.

સત્યનારાયણની પૂજાને માટે શાસ્ત્રમાં પૂનેમ, અમાસ, અગ્યારસ, આઠમ, સકાંતિ, અર્ધાદ્ય પર્વ, જ્યંતી, વ્યતિપાત, રવિવાર, એમ જુદા જુદા સમયો કહ્યા છે. તેમ યજ્ઞમાને શ્રદ્ધા તથા ઉત્સાહ થાય ત્યારે પણ પૂજા કરવાની શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા કરેલી છે. શ્રીસત્યનારાયણનું વ્રત કરનારા યજ્ઞમાને જે દિવસે પૂજા કરવાની હોય તે દિવસે સપત્નીક ઉપવાસ કરવો અને દિવસે સંધ્યાવંદન, દેવપૂજન, ભજન વગેરેથી પરવાર્યા પછી સાયંકાળે શ્રીને પત્નીસહ નહાઈ, સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરી, ખભે ઉત્તરીય વસ્ત્ર નાખીને દેવમંદિરમાં જ્યાં પૂજા કરવાની હોય ત્યાં જવું. ત્યાં શ્રીસત્યનારાયણને માટે ઉત્તરાધે અથવા તો પૂર્વાધે મુખે પ્રથમથીજ મંડપ બંધાવીને તૈયાર રાખ્યો હોય તેની સમીપમાં પત્ની સાથે અથવા તો એકલાં પવિત્ર આસન ઉપર ઉત્તરાધે મુખે અથવા તો પૂર્વાધે મુખે બેસી ત્રણ વાર હાથમાં જળ લઈને આચમન કરવું. આચમન પછી પ્રાણાયામ કરવો. તથા યજ્ઞમાનને અને પત્નીને ચાંદ્વો કરવો તેનો મંત્ર સ્વસ્તિ. પછી પૂજા વિધિના આરંભ માટે બે હાથ જોડીને નિચે પ્રમાણે દેવને પ્રણામ કરવા.

ૐ શ્રીમન્મહાગણપત્યે નમઃ । શ્રીગુરુભ્યો નમઃ । શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાભ્યાં નમઃ । શ્રીકુલદેવતાભ્યો નમઃ શ્રીદૃષ્ટદેવતાભ્યો નમઃ । શ્રીગ્રામદેવતાભ્યો નમઃ । શ્રીસર્વેભ્યો બ્રાહ્મણેભ્યો નમઃ ।

નમસ્કાર કર્યા પછી બે હાથ જોડીને નિચેના મંત્રો બોલવા.

ૐ સુમુક્ષેશ્વરકદન્તશ્ચ કપિલો ગજકર્ણકઃ ॥ લંબોદરશ્ચ વિકટો વિઘ્નનાશો વિનાયકઃ ॥ ૧ ॥ ધૂમ્રકેતુર્ગણાધ્યક્ષો મા-

લલ્લદ્રો ગજાનનઃ ॥ દ્વાદશૈતાનિ નામાનિ યઃ પઠેચ્છુણુદાદપિ
 ॥ ૨ ॥ વિદ્યારિંભે વિવાહે ચ પ્રવેશે નિર્ગમે તથા ॥ સંગ્રામે સંક
 ટે ચૈવ વિગ્નસ્તસ્ય ન જાયતે ॥ ૩ ॥ શુક્લાંબરધરં દેવં શ-
 શિવર્ણ ચતુર્ભુજં ॥ પ્રસન્નવદનં ધ્યાયેત્સર્વાવિગ્નોપશાંતયે ॥ ૪ ॥
 અમીલિતાર્થસિદ્ધયર્થે પૂજિતો યઃ સુરાસુરૈઃ ॥ સર્વવિગ્નહર-
 સ્તસ્મૈ ગણાધિપતયે નમઃ ॥ ૫ ॥ ચક્રતુંડ મહાકાય સૂર્યકો-
 ટિસમપ્રભ ॥ નિર્વિગ્નં કુરુ મે દેવ સર્વકાર્યેષુ સિદ્ધિદ ॥ ૬ ॥
 સર્વમંગલમાંગલ્યે શિવે સર્વાર્થસાધિકે ॥ શરણ્યે ડ્યંબકે ગૌ-
 રિ નારાયણિ નમોસ્તુ તે ॥ ૭ ॥ લાભસ્તેષાં જયસ્તેષાં કુ-
 તસ્તેષાં પરાજયઃ ॥ યેષામિન્દીવરદયામો હૃદયસ્થો જનાર્દનઃ
 ॥ ૮ ॥ સર્વેષ્વારંભકાર્યેષુ ત્રયસ્ત્રિભુવનેશ્વરાઃ ॥ દેવા દિશંતુ
 નઃ સિદ્ધિં બ્રહ્મેશાનજનાર્દનાઃ ॥ ૯ ॥

પૂજાનો વિધિ.

એ પ્રમાણે દેવતાઓની પ્રાર્થના કર્યા પછી યજમાને જમણા
 હાથમાં જળ લઇને આ પ્રમાણે સંકલ્પ કરે.

અત્રાઘ મહામાંગલ્યફલપ્રદે માસોષ્તમે માસે અમુકમાસે
 અમુકપક્ષે અમુકતિથૌ અમુકવાસરે અમુકનક્ષત્રે ॥ (જે મ-
 હિનો, પક્ષ, તિથિ, વાર, નક્ષત્ર હોય તે બોલવાં.) મમસકલદુ-
 રિતોપશમનસર્વાપચ્છાંતિપૂર્વકસકલમનોરથસિદ્ધયર્થે યથાસં-
 ગાદિતસામગ્રથા ગણેશગૌરીવરુણબ્રહ્માવિષ્ણુરુદ્રલક્ષ્મીસૂર્યાદિ-
 નવગ્રહદેવતૈર્દ્રાઘષ્ટલોકપાલદેવંતાપુજનપુર્વકમંગીકૃતશ્રીસત્ય-
 નારાયણપુજનં તથા તત્કથાશ્રવણમહં કરિષ્યે ॥ તદંગીભૂત-
 માસનાદિકલશારાધનં ચ કરિષ્યે ॥ એમ બોલીને હાથમાંનું
 જળ પૃથ્વીપર નાંખવું. યજમાન સંકલ્પ કરે તેટલો વખત યજમાન
 પત્નીએ પોતાના પતિને જમણા હાથથી સ્પર્શ કરી રાખવો. સંકલ્પ

ચર્ચ રહ્યા પછી યજ્ઞમાને બે હાથ જોડીને પ્રથમ પૃથ્વી દેવીની આરાધના કરવી કે:—પૃથિવિ ત્વયા ધૃતા લોકા દેવિ ત્વં વિષ્ણુના ધૃતા ॥ ત્વં ચ ધ્યાય માં દેવિ પવિત્રં કુરુ ચસનમ્ ॥ આ મંત્ર બણીને પોતાના આસનપર પાણી છાંટવું તથા આસપાસની ભૂમિપર પણ પાણી છાંટવું કે જેથી સ્થાનની શુદ્ધિ થાય. તે પછી હાથમાં ચોખ્ખા લઈને નીચેનો મંત્ર બણતાં બણતાં તે ચોખ્ખાઓને ચાર દિશાઓમાં વેરવા. તે મંત્ર આ પ્રમાણે બણવો.

અપસર્વન્તુ તે ભૂતા યે ભૂતા ભુમિસંસ્થિતાઃ ॥ યે ભૂતાં વિઘ્નકર્તારસ્તે નશ્યન્તુ શિવાજ્ઞયાં ॥ ૧ ॥

કળશ પૂજન.

આ રીતે દિગ્બંધન કર્યા પછી જે કળશના જળથી લક્ષ્મીનારાયણનું પૂજન કરવાનું હોય તે કળશનું નીચેનો મંત્ર બણી ચંદન, પુષ્પ તથા અક્ષતથી પૂજન કરવું.

કલશસ્ય મુખે વિષ્ણુઃ કંઠે રુદ્રઃ સમાશ્રિતઃ ॥ મૂલે તસ્ય સ્થિતો બ્રહ્મા મધ્ય માતૃગણાઃ સ્મૃતાઃ ॥

ગણપતિ પૂજન

કળશ પૂજન કર્યા પછી તેમાં દક્ષિણા નખાવવી. પછી તે કળશમાંથી થોડું પાણી પંચપાત્રમાં લેવું અને હાથમાં જળ લઈને ગણપતિની પૂજા કરવાનો સંકલ્પ કરી, ગણપતિની પુજા કરવી. ચોખ્ખાની કે ઘઉંની ઢગલીપર એક તાંબૂલ ઉપર ગણપતિની જે મૂર્તિ હોય તો તે અથવા તો તેના પ્રતિનિધિ તરિકે સોપારીને પધરાવવું અને પછી,

રમ્યં સુશોભનં દિવ્યં સર્વસૌખ્યકરં શુભમ્ ॥ આસનં ચ મયા દત્તં ગૃહાણ પરમેશ્વરં ॥

જે મંત્ર બણીને ગણપતિના સમીપ આસનાથે પુષ્પ અર્પણ કરવું.

શ્રીસિદ્ધિવુદ્ધિસહિતમહાગણપતયે પાદયોઃપાદ્યં હસ્તયો
રર્ચ્યં સમર્પયામિ ॥ એમ કહીને ગણપતિ દેવને પાદ તથા અર્ધ્ય
અર્પણ કરવો. સ્તન કરાવ્યા પછી નવમિસ્તંતુભિર્યુક્તં ત્રિગુણં
દેવતામયં ॥ ઉપવીતં મયા દત્તં ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ એ મં-
ત્રથી ઉપવીત પહેરાવવું: શ્રીચંદ્રં ચંદનં દિવ્યં ગંધાલ્યં સુમનો-
હરમ્ ॥ વિલેપનં સુરશ્રેષ્ઠ ચંદનં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્રથી
ચંદન ચઢાવવું, અક્ષતાશ્ચ સુરશ્રેષ્ઠાઃ કુંકુમાક્તાઃ સુસોમિતાઃ ॥
મયા નિવેદિતા ભક્તયા ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ એ મંત્ર બણીને અક્ષત
ચઢાવવા, માલ્યાદીનિ સુગંધોનિ માલત્યાદીનિ વૈ પ્રમો ॥ મયાહ
તાનિ પુજાર્થં પુષ્પાણિ પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બણીને પુષ્પો
ચઢાવવાં, દૂર્વાકુરાન્સહરિતાનમૃતાનમઙ્ગલપ્રદાન્ આનીતાંસ્તવ
પૂજાર્થં ગૃહાણ ગગનાયક ॥ એ મંત્ર બણીને દૂર્વા ચઢાવવી.
હરિદ્રાકુંકુમં ચંચ સિંદૂરાદિસમન્વિતમ્ ॥ સૌભાગ્યદ્રવ્યસં-
યુક્તં ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ એ મંત્ર બણીને સૌભાગ્ય દ્રવ્ય ચઢાવવાં.

વનસ્પતિરસોદ્ધૂતો ગંધાલ્યો ગંધઉત્તમઃ આઘ્રેયઃસર્વદે-
વાનાં ધૂપોયં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્રથી ધુપ કરવો, સાજ્યં
વર્તિસંયુક્તં વહ્નિના યોજિતં મયા ॥ દીપં ગૃહાણ દેવેશે ત્રૈ-
લોક્ય તિમિરાપહ ॥ એ મંત્રથી દીવાપર ધુપ કંકુમાં બોળીને ચ-
ઢાવવા, શર્કરાચંદ્રસાઘાનિ દધિશીરઘૃતાનિ ચ ॥ આહારં મ-
શ્વમોજ્યં ચ નૈવેદ્યં પ્રતિગૃહ્યતામ્ એ મંત્રથી ગોળ ધીનું નૈ-
વેદ્ય ધરવું, પુગીફલં મહાદિવ્યં નાગવહ્નીદલૈર્યુતમ્ ॥ પલાદિ
ચૂર્ણસંયુક્તં તાબૂલં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્રથી પાન, સોપારી,
એલચી વગેરે અર્પણ કરવાં.

ઈદં ફલં મયા દેવ સ્થાપિતં પુરતસ્તથ ॥ તેન મે સ-
ફલાવાતિર્ભવેજ્જન્મનિજન્મનિ ॥ એ મંત્ર બણીને શ્રીદળ અર્પણ

કરવું. હિરણ્યગર્ભગર્ભસ્થં હેમવીજં વિભાવસોઃ ॥ અનંતપુણ્યફલદમતઃ શાન્તિ પ્રયચ્છ મે એ મંત્ર બણીને યથાશક્તિ ગણપતિના સન્મુખ દક્ષિણા ધરવી.

કર્પુરકં મહારાજ રંભોદ્ભૂતં ચ દીપકમ્ । મંગલાર્થે મહીપાલ સંગૃહાણ ગણેશ્વર ॥ એ મંત્રથી કપૂરની આરતી કરવી. તે પછી યાનિ કાનિ ચ પાપાનિ એ મંત્ર બણતાં બણતાં ગણપતિને પ્રદક્ષિણા કરવી અને પછી ત્વાં વિઘ્નશત્રુ દલનેતિ ચ સુદરોતિ ભક્તપ્રિયેતિ વરદોતિ સુખપ્રદેતિ । વિદ્યાપ્રદેત્યઘહરોતિ ચ યે સ્તુવન્તિ તેભ્યો ગણેશ વરદો ભવ નિત્યમેવ ॥ એ મંત્ર બણીને હાથમાં રહેલાં પુષ્પો ગણપતિના ચરણમાં આર્પણ કરી મસ્તક નમાવીને તેમને પ્રણામ કરવા.

અભિષેક કળશનું પૂજન.

તે પછી યજમાને પોતાના સન્મુખ ચોખ્ખાની ઢગલી કરી તેના ઉપર તાંબાનો કળશ સ્થાપન કરી હેમરુપ્યાદિસંભૂતં તામ્રજં સુદૃઢં નવં । કલશં ધ્રૌતકલ્માયં છિદ્રવર્ણાવિવાર્જિતમ્ ॥ એ મંત્રથી કળશની પ્રાર્થના કરવી, જીવનં સર્વજીવાનાં પાવનં પાવનાત્મકમ્ । બીજં સર્વોપધીનાં ચ તજ્જલં પુરયામ્યહમ્ ॥ એ મંત્ર બણીને કળશમાં પાણી ભરવું, સૂત્રં કાર્પાસસંભૂતં બ્રહ્મણા નિર્મિતં પુરા । યેન વદ્ધં જગત્સર્વં વેષ્ટનં કલશસ્થ ચ । એ મંત્ર બણીને કળશને કડે સૂત્ર વિટવું, દેવેભ્યઃ પુરતો જાતા દેવેભ્યસ્ત્રિયુગં પુરા । શતં તનુ ચ યા વશ્નુર્જાનિવં જીવનાય ચ ॥ એ મંત્ર બણીને કળશમાં સર્વોપધિ નાંખવી. દૂર્વે હ્યમૃતસંપન્ને શતમૂલશતાંકુરે ॥ શતપાતકસંહર્ત્રિ શતમાયુષ્યવર્ધિનિ ॥ એ મંત્ર બણીને પાણીના કળશમાં દુર્વા નાંખવી. અશ્વત્થોદુવરપ્લક્ષ્મ્ તન્યગ્રોધપલ્લવાઃ પંચભંગાદિતિ પ્રોક્તાઃ સર્વકર્મસુ શોભનાઃ ॥

વિવિધં પુષ્પસંજાતં દેવાનાં પ્રીતિવર્ધનમ્ ॥ ક્ષિપ્તં ચત્કાર્યસં-
 મ્ભુતં કલશે નિશ્ચિપામ્યહમ્ ॥ એ મંત્રે કરીને પાંચ પક્ષવો તથા
 પુષ્પો કળશમાં નાંખવાં. ધાન્યૌષધિમનુષ્યાણાં જીવનં પરમં સ્મૃ-
 તમ્ ॥ ક્ષિપ્તં ચત્કાર્યસંમ્ભુતં કલશે પ્રશ્ચિપામ્યહમ્ ॥ એ મં-
 ત્રે કરીને કળશમાં ધાન્ય પ્રક્ષેપ કરવો. પુગીફલમિદં દિવ્યં પ-
 વિત્રં પાપનાશનમ્ । પુત્રપૌત્રાદિફલદં કલશે નિશ્ચિપામ્યહ-
 મ્ ॥ એ મંત્ર બણીને કળશમાં સોપારી નાંખવી. હિરણ્યગર્ભ એ
 મંત્ર બણીને કળશમાં દક્ષિણ તરિકે સુવર્ણ અથવા તે રૂપાનાણું
 નાંખવું, કનકં કુલિશં નીલં પદ્મરાગં ચ મૌકિકં ॥ એતાનિ
 પંચ રત્નાનિ કલશે નિશ્ચિપામ્યહમ્ ॥ એ મંત્ર વડે પાંચ રત્નો
 અને તેને અભાવે રૂપાનાણું યથાશક્તિ નાંખવું. તે પછી હાથમાં
 અક્ષત લઈ નમો નમસ્તે સ્ફટિકપ્રભાય સુશ્વેતહારાય સુમં-
 ગલાય । સુપાશહસ્તાય શ્વાસનાય જલાધિનાથાય નમો ન-
 મસ્તે ॥ વરુણમાવાહયામિ એમ બોલીને હાથમાંના અક્ષતો ક-
 ળશને છાંટવા તે પછી વરુણાયનમઃ એમ બોલી, ચંદન પુષ્પ,
 ધુપ, દીપ, નૈવેદ્ય, ફલ, મુખવાસ, તાંબુલ, દક્ષિણ વગેરે વરુણ દેવ-
 ની પાસે તે તે પદાર્થોનાં નામની સાથે સમર્પયામિ એમ કહીને
 મૂકવાં. છેવટે અનયા પુજયા સાંગઃ સપરિવારો વરુણદેવેઃ પ્રી-
 યતામં એમ કહીને હાથમાંનું પાણી જમીનપર નાંખવું. તે પછી
 કંકુથી હાથ ખરડી, કળશ ઉપર નારીયેળ મુકીને તે કળશ હાથ વ-
 ડે જમણા ખભા તરફ ઝાલી રાખવો. અને યજમાન પત્નીએ તેટલો
 વખત પોતાના પતિને અડકી રહેવું. યજમાને તે કળશ હાથમાં રા-
 ખતી વખતે ઉભડક થઈ પૃથ્વીપર ધુંટણુ ટેકવીને બેસવું અને પો-
 તાના પુરોહિતના તરફ બેઠેને કહેવું કે મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સકુ-
 ઠંવિને મહાજનાન્નમસ્કુર્વાણાય આશીર્વચનમપેક્ષમાણાય અસ્ય

કર્મણઃ પુણ્યાહં ભવન્તો બ્રુવન્તુ એટલે પુરોહિતે તેના ઉત્તરમાં ત્રણવાર કહેવું કે પુણ્યાહમં પુણ્યાહમ પુણ્યાહમં ફરીને યજમાને કહેવું કે મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ. અસ્ય કર્મણઃ કલ્યાણં ભવન્તો બ્રુવન્તુ એટલે પુરોહિતે કલ્યાણમં એ પદ ત્રણ વાર બોલવું. ફરીને યજમાને કહેવું કે, મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ. અસ્ય કર્મણઃ ઋદ્ધિં ભવન્તો બ્રુવન્તુ એટલે પુરોહિતે કર્મ ઋદ્ધ્યતામં એમ ત્રણવાર કહેવું. ફરીને યજમાને કહેવું મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સં. અસ્ય કર્મણઃ સ્વસ્તિ ભવન્તો બ્રુવન્તુ એટલે પુરોહિત સ્વસ્તિ એમ ત્રણવાર કહેવું. ફરીને યજમાને કહેવું કે મો બ્રાહ્મણાઃ અસ્ય કર્મણઃ શ્રીરસ્ત્વિતિ ભવન્તો બ્રુવન્તુ એટલે પુરોહિતે અસ્તુ શ્રીઃ એમ ત્રણવાર બોલવું.

પછી પુરોહિતે યજમાન અને યજમાન પત્નીને પેલા મંગળ કળશના જળવડે અભિષેક કરવો અને તે વખતે યજમાન પત્નીને યજમાનને ડાબે પડાબે બેસાડવી અને નિચેના મંત્રોથી કુળશમાંનાં પાણીવડે યજમાન અને યજમાનની પત્નીપર જળનો અભિષેક કરવો. મગં તે વરુણો રાજા મગં સૂર્યો દિવાકરઃ ॥ મગમિંદ્ર-શ્ચ વાયુશ્ચ મગં સપ્તર્ષયો દધૌ ॥ યત્તે કેશેષુ દૌર્ભાગ્યં સીમન્તં યચ્ચ મુર્ધાતિ ॥ લલાટે કર્ણયોરક્ષ્ણોરાષો નિઘ્રન્તુ તે સદા નવ ગ્રહાનું તથા આઠ લોકપાળાનું પૂજન.

આ રીતે અભિષેક થઈ રહ્યા પછી પૂજા કરનાર યજમાને હાથમાં જળ લઈ નવગ્રહ તથા અષ્ટ લોક પાળની પૂજા માટે સંકલ્પ કરવો અને સત્યનારાયણની સ્થાપના માટે ચોખ્ખાનું અષ્ટ દળ કરી તે ઉપર આઠલોકપાળાનું અને તેની ઉપરના ભાગમાં નવ ગ્રહાનું સ્થાપન કરવું. નાગરવેલના પાનપર દરએક લોક પાળને દરએક ગ્રહના પ્રતિનિધિ તરિકે અકેકું સોપારી મુકી જવું અને તેમાં

લોકપાલની તથા ગ્રહદેવતાની ભાવના કરવી. અને તે બધાનું અનુ-
ક્રમે પૂજન કરી જવું. અર્થાત્ તે તે ગ્રહનાં નામનો ઉચ્ચાર કરીને
નમઃ પદ્ધતી તે તે લોકપાળને તથા ગ્રહને પાદ્ય, અર્ધ, સ્નાન, આ-
ચમન, ગંધ, અક્ષત, પુષ્પ વગેરે અર્પણ કરવાં. તે પછી બાળેઠપર
સફેદ અંચલો પાથરેલો હોય તેના ઉપર ચેખાવડે અષ્ટદળ કરવું અ-
ને તે ઉપર તાંબાનો કળશ સ્થાપન કરીને તેને પંચપક્ષવથી અલંકૃ-
ત કરવો, તેનાપર રૂપાંતી કે તાંબાની તરબાણી મૂકી તે ઉપર રેશમી
અંચલો પાથરીને તેનાપર શ્રીસત્યનારાયણની તથા લક્ષ્મીની મૂર્તિ પ-
ધરાવવી અને શાસ્ત્રોક્ત વિધિથી પૂજન કર્યા પહેલાં તેની પ્રાણ
પ્રતિષ્ઠા કરવી.

સત્યનારાયણનો પૂજન વિધિ.

યજમાને હાથમાં જલ લઈ અન્નાદ્યેત્યાદિ પૂવની પેડે બે-
લીને અસ્યામુર્તેઃ અંગપ્રત્યંગસંધિસમુત્પન્નં આતપાગ્નિસંયોગજ-
નિતદોષપરિહારાર્થં અગ્નયુત્તારણમહં કરિષ્યે ॥ એ રીતે સં-
કલ્પ કરી મૂર્તિને ધી લગાડીને તેના ઉપર પાણીની ધારા કરવી. પ-
છી લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિને હાથમાં લઈ આં હ્રીં ક્રીં યં રં લં વં
શં, ષં હં, ળં ક્ષં હં સઃ સોહમ્ ॥ આ મૂર્તિમાં પ્રાણ આવે! આં હ્રીં
હંસઃ સોહં ॥ આ મૂર્તિમાં જીવનો સંચાર થાય! આં હ્રીં. હંસઃ
સોહં ॥ એમ કહીને આ મૂર્તિમાં સર્વ ઇદ્રિયોનો વાસો થાય!
એમ કહેવું. તે પછી 'શ્રીશાંતાકાર' એ મંત્ર કરીને શ્રી લક્ષ્મી-
નારાયણનું ધ્યાન કરવું. અને નીચેના મંત્રથી આવાહન કરવું:-આ
વાહયે ત્વાં ગરુડોપરિસ્થિતં રમાર્દ્ધદેહં સુરરાજવંદિતમં ॥ ક-
સાંતકં ચક્રગદાબ્જહસ્તં ભજામિ દેવં વસુદેવસુનુમં ॥ એ
મંત્રથી નારાયણનું આવાહન કરવું. સિંહાસને રત્નમયે સદૈવ હે-
માભષીતાંવરશોભમાને ॥ કૃપાનિધે નંદન વિશ્વમૂર્તે સ્થિરો-

ભવાસ્મિન્ મમ યજ્ઞસિદ્ધયૈ ॥ એ મંત્ર બણીને આસન તથા
 પાદ અર્પણ કરવું સુવર્ણપાત્રે યમુનાજલં ચ ગંધાશ્વતૈઃ પુણ્ય-
 યુતૈશ્ચ હ્યેતત્ ॥ મયાર્પિતં પાદ્યમિદં ગૃહાણ મો જાનકીનાથ
 નમોનમસ્તે ॥ એ મંત્ર બણીને પાદ અર્પણ કરવું. સુનિર્મલં જ
 હૂપદાબ્ધિનિગતં ગંધાદિયુક્તં મહદદ્રુતં ચ ॥ નિવેદિતં વિ-
 શ્વગુરો ચ તોયં ગૃહાણ હ્યર્ધ્યં ભગવન્નમસ્તે ॥ આ મંત્ર બ-
 ણીને અર્ધ અર્પણ કરવો. મો પુણ્યકોર્તૈશ્વર વિશ્વબાહો બ્રહ્માદિ-
 ભિઃ પૂજિતપાદપદ્મ ॥ ગૃહાણ દેવેશ મયા નિવેદિત માચ્યમ્ય
 તાં વિશ્વવિંનોદિ વિષ્ણો ॥ એ મંત્ર બણીને આયમન આપવું.
 તે પછી સુસ્વાદુનાતિરૂચ્યેન ગવ્યેન પયસા વિમો ॥ સ્નાનીયં
 તે મહાભક્તયા ગૃહાણ પુરુષોત્તમં ॥ એ મંત્ર બણીને દુધથી
 સ્નાન કરાવવું, અને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, ચંદ્રમંડલ
 સંકાશં સર્વદેવપ્રિયં દધિ ॥ સ્નપનાર્થં મયા વ્રતં પ્રીત્યર્થં પ્રતિ
 ગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બણીને દહિથી સ્નાન કરાવવું અને પછી
 શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, વ્રતકુંભસમાયુક્તં વ્રતયોને વ્રતપ્રિય ।
 વ્રતભુક વ્રતદાતાસિ વ્રતં સ્નાનાય ગૃહ્યાતામ્ ॥ એ મંત્ર બ-
 ણીને ધીથી સ્નાન કરાવીને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, મધુ
 મધુરૂપો વસંતસ્ત્વં ત્વમેવ સર્વદાં વિમો ॥ મધુસુદનસંપ્રીત્યૈ
 મધુ સ્નાનાય ગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બણીને મધથી સ્નાન કરા-
 વીને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, શર્કરાવ્રતસંયુક્તં ત્વમેવ
 શર્કરા પ્રમૌ ॥ અનંત શર્કરા પ્રીત્યા સ્નાનાય પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥
 એ મંત્ર બણીને શર્કરાથી સ્નાન કરાવવું અને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન
 કરાવવું. તે પછી શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ ઉપર પુરૂષ સુકતથી અથવા તેા વિષ્ણુ
 સુકતથી જળવડે અભિષેક કરવો. અભિષેક કર્યા પછી વેદસૂક્તસમાયુક્તે
 યજ્ઞસામસમન્વિતે । સર્વવર્ણપ્રદે દેવ વાસસી પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥

એ મંત્ર ભણીને શ્રીલક્ષ્મીનારાયણને વસ્ત્ર પહેરાવવાં, બ્રહ્મવિષ્ણુમ-
 હેશૈશ્વ નિર્મિતં બ્રહ્મસૂત્રકમ્ ॥ યજ્ઞોપવીતદાનેન પ્રીયતાંકમલા
 પતિઃ એ મંત્ર ભણીને યજ્ઞોપવીત પહેરાવવું. શ્રીચંદ્રં ચંદનં દિવ્યં
 ગંધાઢ્યં સુમનોહરં ॥ વિલેપન સુરશ્રેષ્ઠ ચંદનં પ્રતિગૃહ્યતામં
 એ મંત્ર ભણીને ચંદન ચઢાવવું. હરિદ્રારંજિતા દેવી પરસૌભા-
 ગ્યદાયિની । અતસ્ત્વાં પૂજયિષ્યામિ ગૃહાણ પરમેશ્વરિ ॥
 એ મંત્ર ભણીને લક્ષ્મીજીને હરિદ્રા ચઢાવવી, કુંકુમં કામદં દિવ્યં
 કામનાકામસંભવમં । કુંકુમેનાર્ચિતો દેવિ ગૃહાણ પરમેશ્વરી
 ॥ એ મંત્રવડે કુંકુમ ચઢાવવું. અક્ષતાશ્ચ સુરશ્રેષ્ઠાઃ કુંકુમોક્તાઃ
 સુશોભિતાઃ । મયા નિવેદિતા ભક્ત્યા ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ એ મંત્ર
 ભણીને અક્ષત ચઢાવવા. મલ્લિકાદિસુગંધીની માલત્યાદીનિવૈ પ્ર-
 ભો । મયાહૃતાનિ પૂજાર્થં પુષ્પાણિ પ્રતિગૃહ્યતામં । એ મંત્ર ભણી-
 ને શ્રીસત્સનારાયણને પુષ્પો ચઢાવવાં. તે પછી વિષ્ણુના સહસ્ર નામવડે
 શ્રીનારાય ઉપર એક હામર તુલસીદલ ચઢાવ્યા તુલસીદલ ચઢાવ્યા પછી
 ઘનસ્પતિરસૌદમ્બુતો ગંધાઢ્યો ગંધઉત્તમઃ આગ્રેયઃ સર્વદેવાનાં
 ધૂપોયં પ્રતિગૃહ્યતામં એ મંત્રવડે ધુપ કરવો, સાજ્યં ચ વર્તિસં-
 યુક્તં વહનિનાં યોજિતં મયા । દીપં ગૃહાણ દેવેશ ત્રૈલોક્ય-
 તિમિરાપહ ॥ એ મંત્ર ભણીને દીપક અર્પણ કરવો. ઘ્રતપક્કં હ-
 વિષ્યાન્નં પાયસં ચ સશર્કરં । કદલીદુગ્ધસંયુક્તં નૈવેદ્યં પ્રતિ
 ગૃહ્યતામં ॥ એ મંત્રવડે સીરાનું તથા ડાળનું નૈવેદ્ય અર્પણ કરવું.
 તે પછી હાથ અને મુખ પક્ષાલન કરાવીને નિચેના મંત્રથી સત્યદે-
 વને આચમન કરાવવું. લવંગકર્પુરંયુતં તાંબૂલ સુરપુજિતમં । પ્રી-
 ત્યા ગૃહાણ દેવેશ મમ સૌખ્યં વિવર્ધય ॥ એ મંત્ર ભણીને
 તાંબુલ અર્પણ કરવું. હિરણ્યગર્ભર્ગમ્સ્થં એ મંત્ર ભણીને સત્યદેવની
 સમીપ દક્ષિણા મુકવી. इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव

॥ તેન મે સફલાવાસિર્ભવેજ્ઞન્મનિ જન્મનિ ॥ એ મંત્ર ભણીને
 શ્રીસત્યદેવના ચરણારવિંદમાં શ્રીશ્રી અર્પણ કરવું. ચતુર્વર્તિસમાયુક્ત
 વ્રતેન ચ સુપુરિતમં । નીરાંજનેન સંતુષ્ટો ભવત્તેવ જગત્પતિઃ
 ॥ એ મંત્રથી સત્યદેવની આરતી કરવી. તે પછી યાનિ કામનિ ચ
 પાપાનિ જન્માંતરકૃતાનિ ચ । તાનિ તાનિ વિનશ્યન્તિ પ્રદ-
 ક્ષિણપદે પદે ॥ એ મંત્ર ભણતાં ભણતાં શ્રીસત્યદેવને પ્રદક્ષિણા
 કરી. તે પછી બન્ને હાથમાં પુષ્પ લઇને નીચેના મંત્રથી પુષ્પાંજલ
 લી કરવી. વિદ્યાબુદ્ધિઘનૈશ્વર્ય પુત્રપૌત્રાદિસંપદઃ ॥ ડુષ્પાંજલિ
 પ્રદાનેન દોહિ મે રૂપિસિતં વરમં ॥ આ રીતે પુષ્પાંજલિ થઇ રહ્યા
 પછી એ હાથ બેડીને શ્રીસત્યદેવની નિચે પ્રમાણે પ્રાર્થ કરવી યન્મયા
 ભક્તિયુક્તેન પત્રં પુષ્પં ફલં જલમ્ । નિવેદિતં ચ નૈવેદ્યં તદ્વૃ
 હાણાનુકંપયા ॥ મંત્રહીનં ક્રોયાહીનં ભક્તિહીનં જનાર્દન ॥
 યત્પૂજિતં મયા દેવ પરિપુર્ણં તદસ્તુ મે ॥ અમોઘં પુઢરીકા-
 ક્ષં નૃસિંહં દૈત્યસુદનમં ॥ હૃષીકેશં જગન્નાથં વાગીશં વરદાય-
 કમં ॥ ગુણત્રયં ગુણાતીતં ગોવિંદં ગરુડધ્વજમં ॥ જનાર્દનં જ-
 નાતીતં જાનકીવલ્લભંહરિમં ॥ પ્રણમામિ સદા ભક્ત્યા નારાય-
 ણમતઃ પરમં ॥ દુર્ગમે વિષમે ઘોરે શત્રુભિઃ પરિપીડિતે ॥ નિ-
 સ્તારયસ્વ સર્વેષુ તથા. નિષ્ઠફલેષુ ચ નામાન્યેતાનિ સંકીર્ત્ય
 રૂપિસિતં ફલમાપ્નુયાત્ ॥ સત્યનારાયણં દેવં વંદેહં કામદં પ્રભું
 લીલયા વિતતં વિશ્વં યેન તસ્મૈ નમોનમઃ ॥ એ રીતે પ્રર્થનાકરવી
 પોથીની તથા પૌરાણિક પૂજા.

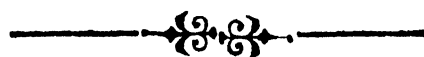
પછી યજ્ઞમાને તથા ઘરનાં સૌએ કથાની પોથીની તથા કથા
 કહેનારા પૌરાણિકની પૂજા કરીને શાંત મનથી કથા શ્રવણ કરવી.
 કથા શ્રવણ કર્યા પછી પુનઃ યજ્ઞમાને જમણા હાથમાં જળ લઇને
 શ્રીસત્યનારાયણસ્ય ઉત્તરપુજનં કરિષ્યે એવો સંકલ્પ કરીને શ્રી

સત્યનારાયણ દેવને ફરી ચાંદન, પુષ્પ, અક્ષત વગેરે ચઢાવવાં અને પછી તેમની સમીપમાં મિષ્ટાન્ન તથા જ્વતજ્વતનાં ફળો નૈવેદ્ય તરિકે ધરવાં તથા તાંબુલાદિક ધરીને નીચેના મંત્રથી આરતી કરવી. મંગલં ભગવાન્ વિષ્ણુર્મંગલં ગરુધ્વજઃ ॥ મંગલં પુંડરીકાક્ષો મંગલાયતનં હરિઃ ॥ તે પછી સૌએ હાથ ધોઈ પુષ્પો લઈને નીચેના મંત્ર બણતાં બણતાં સત્યદેવને પુષ્પાંજલિ અર્પણ કરવી. યં બ્રહ્માવરુણેન્દ્રરુદ્રમરુતસ્તુન્વાંતિ દિવ્યૈસ્તવૈર્વેદૈઃ સાંગપદક્રમોપનિષદૈર્ગાયન્તિ યં સામગાઃ ॥ ધ્યાનાવસ્થિતતત્ત્વતેન મનસા પશ્યન્તિ યં યોગિનો યસ્યાંતં ન વિદુઃ સુરાસુરગણા દેવાય તસ્મૈ નમઃ પુષ્પાંજલિ તથા પછી સૌએ યથાશક્તિ શ્રીસત્યનારાયણને ભેટ ધરવી તથા કથા કહેનારા વ્યાસને દક્ષિણા અને વ્યાસે અથવા તેા પુરોહિતે યજ્ઞમાનને તથા યજ્ઞમાન પત્નીને ચાંદસો કરવો અને આશીર્વાદ આપી તે કુંકુવાળા અક્ષત સર્વના કિપર નાંખવા. તથા સૌને શ્રીસત્યનારાયણને પ્રસાદ આપવો. બીજે દિવસે પ્રભાતમાં શ્રીસત્યનારાયણનું વિસર્જન કરવું વિસર્જન કરતી વખતે નીચેના મંત્ર બણવા.

યાન્તુ ગ્રહગણાઃ સર્વે સ્વશક્ત્યા પૂજિતા મયા ॥ ઇષ્ટકામપ્રસિદ્ધયર્થં પુનરાગમનાય ચ ॥ શુભેકર્મણિ પુનરાગમનમસ્તુ ॥

॥ इति श्रीसत्यनारायणस्य पुजा समाप्त ॥

અથ સત્યનારાયણ કથા પ્રારંભ.

અધ્યાય ૧ લો.

॥ શ્રીગણેશાયનમઃ ॥ વ્યાસોઽવાચ ॥

एकदा नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः ॥

पप्रच्छुमुनयः सर्वेसूतं पौराણिकं खलु ॥ १ ॥

અગોધ્યાની સમીપે નીમીશા રણુમાં, રહેનારા અને જોનારા, સૌનક આદી રૂપીઓ, સંપૂર્ણ પુરાણો જાણનારા સૂત નામના પુરાણીને નિશ્ચયનો પ્રશ્ન કરતા થયા. ॥ ૧ ॥

व्रतेन तपसाकेन प्राप्यते वांछितं फलम् ॥

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामः कथयस्व महामुने ॥ २ ॥

કે હે મહા મુને ? કીયુ વ્રત અથવા તપ કર્યાથી વાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાયછે, તે શ્રવણ કરવા અમે ઇચ્છા કરીએ છીએ, માટે આપ અમને કથન કરો. ॥ ૨ ॥

॥ સૂતઽવાચ ॥

नारदे नैव संपृष्टो भगवान् कमलापतिः ॥

सुरर्षये यथैवाह तच्छृणुध्वं समाहिताः ॥ ३ ॥

એવો પ્રશ્ન શ્રવણ કરીને સૂતજી કહેછે, કામ કાળને વિશે દેવરૂપી નારદજીએ શ્રીકૃષ્ણજીને વૈકુંઠમાં એવોજ પ્રશ્ન કર્યો હતો- તેમાં જે શ્રીકૃષ્ણભગવાને ઉત્તર આપ્યો તેજ હું તમને કહું છું. તે તમો સાવધાન થઈને સાંભળો. ॥ ૩ ॥

एकदा नारदोयोगी परानुग्रह कांक्षया ॥

पर्यटन्विविधाँल्लोकान्मर्त्य लोक मुपागतः ॥ ४ ॥

આ પ્રશ્ન શ્રીભગવાનને કરતા પેહેલાં શ્રીનારદજી રૂપી એક વખત મનુષ્ય લોકમાં પારકા ઉપર કૃપા કરવી આ હેતુથી આવ્યા. ૪

ततोदृष्ट्वा जनान्सर्वान्नानाक्लेश समन्वितान् ॥

नानायोनि समुत्पन्नान्क्रियमान् स्वकर्मभिः ॥ ५ ॥

અને તે પછી મનુષ્ય લોકમાંના અનેક માણસો નાના પ્રકારના ક્લેશ અનેક યોનીમાં જન્મ આદિ ધણા પ્રકારનાં દુખોભોગવો છે. અને પોતાના કર્મ કરીને ક્લેશ પામે છે એવું જોઈને. ॥ ૫ ॥

केनोपायेन चै तेषांदुःखनाशो भवेद्भ्रुवम् ॥

इतिसंचित्य मनसा विष्णुलोकं गतस्तदा ॥ ६ ॥

કીયો ઉપાય કર્યાથી આ સર્વ મનુષ્યનાં દુઃખ ક્લેશ દૂર થાય, એવો વિચાર મનનાં લાવી નારદરૂપી અનેક પ્રકારોના સર્વ લોકમાંથી શરતા શરતા વિષ્ણુ લોકમાં ગયા. ॥ ૬ ॥

तत्रनारायणं देवं शुक्लवर्णं चतुर्भुजं ॥

शंखचक्र गदापद्म वनमाला विभूषितम् ॥ ७ ॥

વૈકુંઠમાં નરદજી ગયા. અને ત્યાં શુક્લવર્ણ ચતુર્ભુજ અને દરેક હાથમાં શંખ, ચક્ર ગદા, પદ્મ ધારણ કરેલાં છે. પગસુધી લટકનારી અને શોભા આપનારી વનમાલા કંઠમાં છે. ॥ ૭ ॥

दृष्ट्वातं देवदेवेशं स्तोतुंसमुप चक्रमे ॥ नारद उवाच ॥

नमो वाङ्मनसातीत रूपायानंत शक्तये ॥ ८ ॥

એવા સર્વેત્તમ શ્રીનારાયણ દેવ (ભગવાન) ને જોઈ નારદશ્ષીએ તેમની સ્તુતી વંદના કરવા સાથે આરંભ કર્યો નારદજી કહેછે. વાણી અને મન એથી પણ અતીત એવા અનંત શક્તી રૂપને નમસ્કાર કરું. ॥ ૮ ॥

આદિ મધ્યાંતહીનાય નિર્ગુણાય ગુણાત્મને ॥

સર્વેષામાદિ ભૂતાય ભક્તાનામાર્તિ નાશિને ॥ ૯ ॥

તમે આદિ મધ્ય અને અંત્ય, આ ત્રણ વગર નિરગુણ છતાં ભક્તોની પીડ્યા મટાડવાને સગુણ થવાને આપ સર્વથી પહેલા છો. અને ભક્તોનાં દુઃખ દુર કરો છો. ॥ ૯ ॥

શ્રુત્વાસ્તોત્રં તતો વિષ્ણુર્નારદં પ્રત્યભાષત ॥ શ્રીભગાનુવાચ ॥

કિમર્થ માગતો ઽસિત્વં કિંતેમનસિ વર્તતે ॥ ૧૦ ॥

આ પ્રમાણે નારદજીએ કરેલી અસ્તુતિ સાંભળીને શ્રીભગવાન વિષ્ણુ નારદજીને કહેછે. હે નારદશ્ષી તમે શો હેતુ મનમાં રાખી અહીં આવ્યા છો. ॥ ૧૦ ॥

કથયસ્વ મહાભાગ તત્સર્વં કથયામિતે ॥ શ્રીનારદ ઉવાચ ॥

મર્ત્યલોકેજનાઃ સર્વે નાનાક્લેશ સમન્વિતાઃ ॥

નાનાયોનિ સમુત્પન્નાઃ પચ્યંતે પાપકર્મભિઃ ॥ ૧૧ ॥

તમારા મનમાં જે કંઈ હેતુ હોય તે મને કહો, તેનો ઉત્તર હું તમને કહીશ. એવું શ્રીભગવાનનું વાક્ય સાંભળી નારદજી શ્ષી કહેછે. હે પ્રભો ? મનુષ્ય લોકમાં સર્વ જન અનેક કલેશ થકી યુક્ત એવા અનેક યોનીમાં ઉત્પન્ન થઈને પાપ કર્મથી રચી પચી રહેલા છે. ॥ ૧૧ ॥

તત્કથં શમયેનાથ લઘૂપાયેન તદ્વદ ॥

શ્રોતુમિચ્છામિ તત્સર્વં કૃપાસ્તિ યદિતેમયિ ॥ ૧૨ ॥

માટે તે જનોનાં દુઃખ, હે પ્રભો જે કાંઈ સહેજસાજ ઉપા-
યથી એ શાંત થાય, એવો ઇલાજ આપની કૃપા મારા ઉપર
હોય તો આપની પાસેથી શ્રવણ કરવાની હું ઇચ્છા રાખુ છું. ॥ ૧૨ ॥

॥ શ્રીભગવાનુવાચ ॥

સાધુપૃષ્ઠં ત્વયા વત્સલોકાનુગ્રહ કાંક્ષયા ॥

યત્કૃત્વા મુચ્યતે મોહાત્તચ્છૃણુષ્વ વદામિતે ॥ ૧૩ ॥

એવું નારદજી રૂપીનું ભાષણ સાંભળી શ્રી ભગવાન કહેછે
હે પુત્ર નારદજી તમે ઘણીજ સારી વાત મને પુછી લોકો ઉપર
કૃપા કરવી એવી તમારી ઇચ્છા છે તો જે વ્રત કર્યાથી તમારો
કહેલા બધા પીડારૂપી મોહમાંથી તે લોકો મુક્ત થશે એવો ઉપા-
ય કહુ છું તે સાંભળો. ॥ ૧૩ ॥

વ્રતમસ્તિ મહત્પુણ્યં સ્વર્ગેમર્ત્યે ચ દુર્લભમ્ ॥

તવસ્ત્રેહાન્મયાવત્સ પ્રકાશઃ ક્રિયતે ડ્યુના ॥ ૧૪ ॥

હે પુત્ર ઘણું પુણ્ય આપવાવાળું મનુષ્ય લોકમાં અને સ્વ-
ર્ગમાં પણ દુર્લભ એવું વ્રત છે, તે તમારી સાથે સ્નેહભાવ હોવાથી
હમણાં કહુ છું. ॥ ૧૪ ॥

સત્યનારાયણસ્યેદં વ્રતં સમ્યગ્વિધાનતઃ ॥

કૃત્વાસદ્યઃ સુખં ભુક્ત્વા પરત્રમોક્ષ મામુયાત્ ॥ ૧૫ ॥

સત્યનારાયણ દેવનું વ્રત ઉત્તમ પ્રકારે અને વિધિયુક્ત કર્યો

(૧૮)

સત્યનારાયણ કથા.

થી માણસ તત્કાલ સુખ પામશે અને દેહ છુટયા પછી પણ પરલોકમાં મોક્ષગતે પામશે. ॥ ૧૫ ॥

તત્કૃત્વા ભગવદ્વાક્યં નારદોમુનિર બ્રવીત્ ॥ શ્રીનારદુવા-
ચ ॥ કિંફલં કિંવિધાનં ચ કૃતંકેનૈવતદ્વતમ્ ॥ ૧૬ ॥

આ પ્રકારનું ઇશ્વરનું વાક્ય સાંભળીને નારદજીઋષી પુછે છે કે, તે વ્રત કર્યાથી શુ ફળ થશે ! અને તેનું વિધાન કેવું અને પુર્વે આ વ્રત કોણે કરેલું. ॥ ૧૬ ॥

તત્સર્વં વિસ્તરાદ્બૂદ્ધિકદાકાર્યેહિતદ્વતમ્ ॥ શ્રીભગવાનુવાચ ॥
દુઃસ્વશોકાદિ શમનં ધનધાન્ય પ્રવર્ધનમ્ ॥ ૧૭ ॥

વેગેરે સવિસ્તર હકિકત અને તે વ્રત ક્યારે કરવું તે કહો. એવો નારદજીનો પ્રશ્ન સાંભળીને શ્રી ભગવાન કહેછે હે નારદજી આ સત્યનારાયણ વ્રત દુખ શોક વિગેરેને મટાડવાવાળું અને ધન્યધાન્યને વધારવાવાળું એવું ધણુંજ ઉત્તમ જળ આપવાવાળું છે ૧૭

સૌભાગ્ય સંતતિકરં સર્વત્ર વિજયપ્રદમ્ ॥

યસિન્કૈસિદિને મર્ત્યોભક્તિ શ્રદ્ધાસમન્વિતઃ ॥ ૧૭ ॥

આ વ્રત સ્ત્રીઓને સંતતિ અને સૌભાગ્યની પ્રાપ્તિ કરવાવાળું એવું છે; તેમજ પુરુષોને પણ સર્વ વિજય આપવા વાળું એવું ગમેતે દીવસે પુરું શ્રદ્ધાથી. ॥ ૧૮ ॥

સત્યનારાયણંદેવં યજેચ્ચૈવ નિશામુખે ॥

બ્રાહ્મણૈર્બાધૈ શ્રૈવ સહિતો ધર્મતત્પરઃ ॥ ૧૯ ॥

અપાશી રહીને સત્યનારાયણ દેવની સાયકાલની વખતે 'માહણુ અને પોતાના સગાવાહાલા ઇષ્ટમિત્રને બોલાવી પુજન કરવું. ॥ ૧૯ ॥

નૈવેદ્યં ભક્તિતો દદ્યાત્સપાદં ભક્ષ્યમુત્તમમ્ ॥

રંભાફલં ઘૃતંક્ષીરં મોધૂમસ્ય ચ ચૂર્ણકમ્ ॥ ૨૦ ॥

આ પુજનમાં નૈવેદ્યમાં ઘઉંનો રવો પાંચ ચતુર્થાંશ લઈ તેમાં કેળાં, ઘી ખાંડ, નાંખી સારો શીશ કરીને અર્પણ કરવો ॥ ૨૦ ॥

અભાવેશાલિચૂર્ણં વા શર્કરા ચ ગુડસ્તથા ॥

સપાદં સર્વ ભક્ષ્યાણિ ચૈકીકૃત્ય નિવેદયેત્ ॥ ૨૧ ॥

પુજન કરનારને ઘઉંનો રવો ન મળે તો ચોખીનો લોટ લેવો ખાંડ ન હોય તો ગોળ લેવો પણ બધી જ યુક્તિ સરખી એટલે પાંચ ચતુર્થાંશ લેવી. ॥ ૨૧ ॥

વિપ્રાયદક્ષિણાં દદ્યાત્કથાં શ્રુત્વાજનૈઃહસ ॥

તતશ્ચયંધુભિઃ સાર્થવિપ્રાંશ્ચ પ્રતિભોજયેત્ ॥ ૨૨ ॥

પછી પોતાની શક્તી પ્રમાણે દક્ષણા આપણોને આપવી અને શ્રી સત્યનારાયણ વ્રતકથા પોતાનાં સગાં વાહાલાં ઇષ્ટમિત્ર સાથે શ્રવણ કરવી. તે પછી પોતાનાં સગાંવાહાલાં ઇષ્ટમિત્ર તથા આજ્ઞા સાથે ભોજન કરવું ॥ ૨૨ ॥

સપાદં ભક્ષયેદ્ભક્ત્યા નૃત્યગીતાદિકં ચરેત્ ॥

તતશ્ચસ્વગૃહં ગચ્છેત્સત્યનારાયણં સ્મરન્ ॥ ૨૩ ॥

અને ભક્તિએ કરી શ્રી સત્યનારાયણ આગળ નૃત્ય તથા ગાયન કરવું, એવી રીતે નદીના તીર ઉપર અથવા દેવાલયમાં એવું વ્રત કરીને, શ્રી સત્યનારાયણ ભગવાનનું સ્મરણ કરતે કરતે પોતાના ઘેર જવું. ॥ ૨૩ ॥

एवंकृते मनुष्याणां वांछासिद्धिर्भवेद्भुवम् ॥

विशेषतः कलियुगे लग्नूपायोऽस्ति भूतले ॥ २४ ॥

આ રીતે આ વ્રત લકતીથી જે મામણુ કરશે, તેની મનકા-
મના સિદ્ધ થશે, આ ઘણું કરીને કલિયુગમાં, અનેક તરેહની પી-
ડાથી જે પીડીત એવા લોકોને આ સેહેલા ઉપાયથી આ મેટા
દુઃખમાંથી મુક્ત થવા સારું ઘણાજ નાકાનો આ મનુષ્ય લોકમાં
જીવે છે. ॥ ૨૪ ॥ પ્રથમો અધ્યાય સમાપ્ત.

इति श्रीस्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां प्रथमोऽध्यायः

प्रथमो ? अध्यायः.

सूत उवाच ॥ अथान्यत्संप्रवक्ष्यामि कृतं येन पुरांद्वेज ॥

कश्चित्काशीपुरेरद्व्य आसीद्विप्रो ऽतिनिर्वणः ॥

સુતજી કહેછે જાણુ એક કહું છું કે આ વ્રત પુરું રમણીય
એવા કાશીજેવન વિશે રહેનારો નિર્ધન એક બ્રાહ્મણ હતો. ॥ ૧ ॥

धुत्तद्व्या व्याकुलो भूत्वा नित्यं बभ्रास भूतले ॥

दुस्वितं ब्राह्मणं दृष्ट्वा भगवान् ब्राह्मणमियः ॥ २ ॥

તે દરોજ જુએ અને તરશે પીડાએલો આકુલ-આકુલ થઈ
કાશી જોવમાં ફરે એ અત્યંત દુઃખીત બ્રાહ્મણને બ્રાહ્મણ જેને પ્રીય
એવા જે શ્રી ભગવાન એમણે તેને જોયો. ॥ ૨ ॥

दृढब्राह्मण रूपस्त पप्रच्छ द्विजमादरात् ॥

किमर्थं भ्रમसेविष महिनित्यं मुदुःखितः ॥ ३ ॥

અને પોતાનું રૂપ બદલી ધરતા બ્રાહ્મણનું રૂપ લેઈ એ દરી-
દી બ્રાહ્મણને પુછેકે કે હું બ્રાહ્મણ અત્યંત દુઃખીત એવો જે તું
આ પૃથ્વી ઉપર શા સારું ફરે છે. ॥ ૩ ॥

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां द्विजसत्तम ॥ ब्राह्मण उवाच ॥

બ્રાહ્મણો ડતિદરિદ્રોહં મિત્તાર્થં વૈ શ્રમેમહીમ્ ॥ ૪ ॥

આ તારૂ વૃતાંત સાંભળી હું મુચ્છા કરું છું' મારે હે આત્મણુ શ્રેષ્ઠ મો કેહે. ત્યારે તે દરીદ્રો આત્મણુ કેહેછે, હું મરીમ આત્મણુ અત્યંત દરીદ્રો છું તેથી મિત્તાર્થ મારવા સારૂ પૃથ્વી ઉપર ફરું છું ॥ ૪ ॥

અર્થપરિજાનાસિદ્ધાયા કથયમમો ॥ વૃદ્ધબ્રાહ્મણ ઉવાચ ॥

સત્યનારાયણો વિષ્ણુર્વાંછિતાર્થ ફલદદઃ ॥ ૫ ॥

હે પ્રભો ભગવાન જે મારૂ દરિદ્ર દુર થાય એવો કાંઈ ઇલાજ અથવા વ્યવસ્થા હો તો તે કૃપા કરીને મો કેહો. એવું દરીદ્રો આત્મણુનાં ભાણુ સાંભળી પડેો આત્મણુ કેહેછે હે આત્મણુ સત્યનારાયણુ નામ ॥ વિષ્ણુને મળેછે તેમ કરિયુગો વિશે પુજન કરી થઈ આપનાર એવા પ્રત્યક્ષે. ॥ ૫ ॥

તત્પત્નં પૂજનં વિમ્બ કુરુત્વ વ્રતમુત્તમम् ॥

યત્કૃત્વા સર્વદુઃખેભ્યો મુક્તો ભવતિ માનવઃ ॥ ૬ ॥

શ્રી સત્યનારાયણુ કેહેછે હે આત્મણુ તું એ સત્યકેવળુ વ્રત અર્થે પુજા કરી પોતે કર કે જે માંખડી માણુસ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય છે. ॥ ૬ ॥

વિધાનં ચ વ્રતસ્યાપિ વિગ્રાયા ભાષ્ય યત્નતઃ ॥

સત્યનારાયણો વૃદ્ધસ્ત્રવૈવાંતરધીયત ॥ ૭ ॥

પછી દરીદ્રો 'આત્મણુને રૂપ અઃશન સંધરડા આત્મણુ વ્રતનું' સર્વ વિધાન કહ્યું અર્થે પોતે અંતરધ્યાન થયા. ॥ ૭ ॥

તદ્વ્રતમંકરિष્યામિ યદુક્તં બ્રાહ્મણે ન વૈ ॥

इति संविद्य विमोऽतौ रात्रौ निद्रां न लभताम् ॥ ૮ ॥

એ ધરડા બ્રાહ્મણે કહેલું વ્રત હું ક્યારે કરીશ એવી ઉત્કંઠાથી એ દરિદ્રી બ્રાહ્મણને તે વખતથી તે આખી રાત્રમાં ઉંઘ આવી નહીં ॥ ૮ ॥

તતઃપ્રાતઃ સમુત્થાય સત્યનારાયણ વ્રતં ॥

કરિષ્ય્યતિ સંકલ્પ્ય ભિક્ષાર્થમગમદ્વિજઃ ॥ ૯ ॥

પછી બીજે દિવસે સૂર્ય ઉદય થયા પછી દરિદ્રી બ્રાહ્મણે હું આજ સત્યનારાયણનું વ્રત કરીશ એવો સંકલ્પ કરીને તે હમેશના રિવાજ મુજબ ભિક્ષા માગવા સાર ગયો ॥ ૯ ॥

તસ્મિન્નેવ દિનેવિપ્રઃ પ્રચુરંદ્રવ્ય માત્તવાન્ ॥

તેનૈવવંધુભિઃ સાર્ધંસત્યસ્ય વ્રતમાચરત્ ॥ ૧૦ ॥

તે દિવસે હમેશના કરતાં એ બ્રાહ્મણને ઘણું દ્રવ્ય મળ્યું તે મળતાં વારજ તેજ દિવસે એ દરિદ્રી બ્રાહ્મણ પેતાનાં સગાંસંબંધી દૃષ્ટમિત્ર વિગેરેને બોલાવી તે સાર્થ શ્રી સત્યનારાયણનું વ્રત કર્યું ॥ ૧૦ ॥

સર્વદુઃસ્વચિનિર્મુક્તઃ સર્વસંપત્સમન્વિતઃ ॥

વમૂવ સદ્વિજશ્રેષ્ઠો વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવતઃ ॥ ૧૧ ॥

એ બ્રાહ્મણે પુણું ભક્તીથી શ્રી સત્યનારાયણ દેવનું વ્રત તથા પુજન કર્યાથી થોડાજ વખતમાં દરિદ્રી બ્રાહ્મણ દુઃખથકી મુક્ત થઈને અગણિત સંપત્તિનો માલિક થયો એવો આ સત્યદેવના વ્રત તથા પુજનનો આ કલિયુગને વિશે તાત્કાલિક અનુભવ થયો તથા થશે એટલું એશ્વર્ય આપવાનું સામર્થ્ય આ શ્રી સત્યદેવના વ્રતમાં છે ॥ ૧૧ ॥

તતઃ પ્રમૃતિકાલં ચ માસિમાસિ વ્રતંકૃતં ॥

एवंनारायस्येदं व्रतंकृत्वा द्विजोत्तमः ॥ १२ ॥

એવું જોણીને એ બ્રાહ્મણ દરએક મહિનામાં આવનારી પર્વણી

ને દિવસે વૃત એને પુનઃ શ્રી સત્યનારાયણદેવની કરતો એને પુણ્યથી એ બ્રાહ્મણ સર્વ પાપથી નિર્મુક્ત થઈને અત્યંત દુર્લભ જે મોક્ષપદ તે વિશે ગયો ॥ ૧૨ ॥

સર્વપાપવિનિર્મુક્તો દુર્લભં મોક્ષમાપ્તવાન્ ॥

વ્રતમસ્યયદાવિપ્રાઃ પૃથિવ્યાંસં કરિષ્યતિ ॥ ૧૩ ॥

જે વખતે શ્રી સત્યદેવનું વૃત તથા પુનઃ બ્રાહ્મણ પૃથ્વી ઉપર કરશે તો તે તેજ વખતે સર્વ દુઃખોથકી મુક્ત થશે ॥ ૧૩ ॥

તદૈવ સર્વદુઃખં ચ મનુજસ્ય વિનસ્યતિ ॥

एवंप्रणामेनोक्तं नारादाय महात्मनेमया ॥

तत्कथितं विप्राः किमन्यत्कथयामिवः ॥ ૧૪ ॥

સુતજી શૌનક આદી રૂપીયોને કહેછે કે આ પ્રમાણે શ્રીમ-
નારાયણે એ નારદરૂપીને કલિયુગમાં સેહેલા ઉપાયથી વાસના
પુરી કરવાળું વૃત તથા પુનઃ કહ્યું તેજ મેં આપને કહ્યું. હવે
એ શિવાય બીજું આપ શું શ્રવણ કરવા ઇચ્છા રાખોછો ॥ ૧૪ ॥

ऋषयउचुः ॥ तस्माद्विप्राच्छृतं केन पृथिव्यां चरितं मुने ॥

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामः श्रद्धास्माकं प्रजायते ॥ ૧૫ ॥

એવું સુતજી પુરાણીનું બાપણ સાંભળીને શૌનક આદિ રૂ-
પીઓ કહેછે કે હે મુને ? એ બ્રાહ્મણના મુખમાંથી એ ચરિત્ર આ
પૃથ્વીમાં કોણે શ્રવણ કયું વિગેરે સર્વ આ વૃતવિશે હકીકત સાં-
ભળવાની અમોને ધણી ઉત્કંઠા ઉત્પન્ન થઈ છે ॥ ૧૫ ॥

सूतउवाच ॥ शृणुध्वं मुनयः सर्वेव्रतं येन कृतंभुवि ॥

एकदासद्विजवरो यथाविभव विस्तरैः ॥ ૧૬ ॥

એવું શૌનક આદી રૂપીઓનાં બાપણ સાંભળી સુતજી કહે

(૨૪)

સત્યનારાયણ કથા.

છે, હે સર્વ મુનીયો ! આ વૃત પૃથ્વી ઉપર એ પછી કાણે ક્યું એ આપને કહુ છું સાવધાન થઈને સાંભળો ॥ ૧૬ ॥

बंधुभिः स्वजनैः सार्द्धं व्रतं कर्तुं समुद्यतः ॥

एतस्मिन्नं तरेकाले काष्ठक्रेता समागमत् ॥ १७ ॥

પ્રથમ કહેલો બ્રાહ્મણ એક દિવસને વિશે પોતાની સંપત્તી પ્રમાણે પોતાના સગાવાહાલા ઇષ્ટમિત્ર સાથે શ્રી સત્યનારાયણદેવ-
નું વૃત કરવા આરંભ કરેછે એવામાં એક લાકડાનો ભારો બાંધી
માથા ઉપર લેઈ વેચનારો એ ઠેકાણે આવ્યો ॥ ૧૭ ॥

बहिःकाष्ठं च संस्थाप्य विप्रस्य ग्रहमाययौ ॥

तृष्णया पीडितात्मा च दृष्ट्वाविप्रं कृतव्रतं ॥ १८ ॥

તેણે માથા ઉપરનો ભારો દરવાજા બહાર મુકી શ્રી સત્ય-
નારાયણદેવની પુજા થતી હતી ત્યાં ગયો અને એ તરશો હતો
તો પણ એક ચીતથી તેણે તે બ્રાહ્મણે કરેલું પુજન જોયું એને એ
વૃતની વીધી પણ જોઈ ॥ ૧૮ ॥

प्रणिपत्य द्विजं प्राह किमिदं क्रियते त्वया ॥

कृते किं फल माप्नोति विस्तरा द्वदમે प्रभो ॥ १९ ॥

અને તે બ્રાહ્મણને ધણા આદરસત્કારથી નમસ્કાર કરીને જો
લ્યો કે હે બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ આપ આ શું કરોછો અને આવું કર્યાથી
શું ફળ થાયછે તે હે પ્રભો કૃપા કરીને મને કહો ॥ ૧૯ ॥

विप्रउवाच ॥ सत्यनारायणस्येदं व्रतं सर्वेप्सितप्रदं ॥

तस्य प्रसादान्मे सर्वं धनधान्यादिकं महत् ॥ २० ॥

બ્રાહ્મણ કહેછે શ્રી સત્યનારાયણદેવનું સર્વ કામના પુર્ણ કર-
વાવળું એવું વૃત કરું અને આ વૃત મેં કર્યું તે દિવસથી શ્રી સ-

ત્યનારાયણ દેવના પ્રસાદે કરીને મને ધન ધાન્ય આદી કરીને મોટી સં-
પત્તિ મળેલી છે ॥ ૨૦ ॥

તસ્યાદેતદ્વનં જ્ઞાત્વા કાષ્ટક્રેતાર્તિ હર્ષિતઃ ॥

પપૌજલં પ્રસાદં ચ મુક્તાસ નગરંયયૌ ॥ ૨૧ ॥

આ પ્રમાણે તે 'પ્રાગ્જલુના મુખમધી શ્રી સત્યદેવનું' વૃત લા-
કડાના ભારાવાળાએ સમજી લેઈ અને ધણોજ દરખાતો તે આ
હજી આપેલો પ્રસાદ બહુ કરી પાણી પિયું અને પોતાના ગા-
મંવિષે ગયો ॥ ૨૧ ॥

સત્યનારાયણં દેવં મનસા इत्य चिंतयत् ॥

કાષ્ટવિક્રયતો ગ્રામે પ્રાપ્યતે ચાત્રયદ્વનં ॥ ૨૨ ॥

પછી ખીજે દિવસે ભારો વેચવા સાર આવતી વખતે શ્રી
સત્યનારાયણ દેવ પાસે ભારાવાળાએ મનમાં સંકલ્પ કર્યો કે આ-
જે આ ભારાની કીમત જે એ શેઠેરમાંની મળશે તે ૨૨ ॥

તેनैव सत्यदेवस्य करिष्ये व्रत मुत्तमम् ॥

इतिसंचिंत्य मनसाकाष्ठं धृत्वातु मस्तके ॥ ૨૩ ॥

ખીજા દારણે ન અરચતાં એ પૈશાથી શ્રી સત્યનારાયણ દેવ-
નું વૃત કરીશ એવો નિશ્ચય કરી ભારો માથે મુકી વાલતો
થયો ॥ ૨૩ ॥

जगामनगरे रम्येधनिनां यत्र संस्थितिः ॥

तद्दिने काष्ठमूल्यं च द्विगुणं प्राप्तवानसौ ॥ ૨૪ ॥

તે એક સુંદર નગરમાં કે જ્યાં શેઠસાહુકાર લોકો રહેતા હતા
તે રસ્તામાં આવ્યો ત્યાં એક શેઠે તેને જે રોજ ભારાની કીમત મળતી
હતી તેથી બમણી આપીને ભારો લીધો ॥ ૨૪ ॥

તતઃપ્રસન્ન હૃદયઃ સુપક્કં કદલીફલં ॥

શર્કરા ઘૃત દુગ્ધં ચ ગોધુમસ્ય ચ ચૂર્ણકં ॥ ૨૫ ॥

ભારાવાળાને બમણી કીમત મળતાંવારજ ઘણો આનંદ થયો
અને પાકેલાં કેળાં ખાંડ ધી એને ધઉનો રવો વિગેરે પદાર્થ શ
વાશેર શવાશેરના પ્રમાણમાં લેઈ બીજી પુજની સામગ્રી વેચાથી લેઈને
ઘેર આવ્યો ॥ ૨૫

કૃત્વૈકત્રસપાદં ચ ગૃહીત્વા સ્વગૃહંયયૌ ॥

તતો બંધૂન્ સમાહૂય ચ કારવિધિના વ્રતમ્ ॥ ૨૬ ॥

અને સગાવાહાલા ઈષ્ટમિત્ર તથા બ્રાહ્મણોને બોલાવી મોટા સંભા
રંભથી વિધીપુર્વક એ વ્રત કર્યું ॥ ૨૬ ॥

તદ્વ્રતસ્ય પ્રભાવેણ ધનપુત્રાન્વિતો ભવત્ ॥

ઈહલોકે સુખં ભુક્ત્વા ચાંતે સત્યપુરં યયૌ ॥ ૨૭ ॥

સુતજી કહેછે કે પેલા ભારાવાળાએ એ વ્રત કર્યાથી તે ધનવાન
તથા પુત્રવાન થઈને આ લોકમાં સર્વ સુખ ભોગવીને અંતે શ્રી સત્યપુર એ
ટકે વૈકુંઠને વીશે ગયો ॥ ૨૭ ॥ બીજા અધ્યાય સંપૂર્ણ.

इति श्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडसत्यनारायणकथायां द्वितीयोऽध्यायः

ત્રીજો ૩ અધ્યાય.

સૂતરવાચ ॥ પુનરગ્રે પ્રવક્ષ્યામિ શ્રુણુધ્વં મુનિસત્તમાઃ ॥

પુરાચોલ્કા મુલ્કોનામ નૃપશ્રાસીન્મહીપતિઃ ॥ ૧ ॥

સુતજી કહે છે હે શૈનકાઆદી રૂપીયો ફરી આપને શ્રીસત્યનારાયણ
દેવની વ્રત કથાનો બીજો ઇતિહાસ કહું છું તે સંભળો ૧ ઉલ્કામુખ ના
મનો રાજા પૃથ્વીનું પાલન કરનાર હતો. ॥ ૧ ॥

જિતેન્દ્રિયઃ સત્યવાદી યયૌ દેવાલયં પ્રતિ ॥

દિનેદિને ધનંદત્વા દ્વિજાન્સંતોષ યત્સુધીઃ ॥ ૨ ॥

જીતેન્દ્રિય સત્યવાદી અને દરેક દિવસે મંદીરોમાં દેવ દર્શન માટે જ ધ્યાનપૂર્વક ધણું દ્રવ્ય આપી સંતોષ પમાડતો હતો. ॥ ૨ ॥

ભાર્યાતસ્ય પ્રમુગ્ધા ચ સરોજવદના સતી ॥

ભદ્રશીલા નદીતીરે સત્યસ્યવ્રત માચરેત્ ॥ ૩ ॥

એ જલકામુખી રાજની સ્ત્રી નામે પ્રમુગ્ધા ધણીજ સારા સ્વભાવની કમલમુખી અને સુંદર સતી હતી તે પોતાના સ્વામીના સાથે ભદ્રશીલા નામે નદીને તીરે શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરતી હતી ॥ ૩ ॥

एतस्मिन् तरेतत्र साधुरेकः समागतः ॥

वाणिज्यार्थं बहुधनैरनेकैः परिपूरितः ॥ ४ ॥

એવામાં તે નદીને કાંઠે સાધુ નામે એક વાણીયો ધણો ધનવાન અને વેપાર અર્થે ધણાં મોતી, જવાહીર, વિગેરે ધન લેધને નિકળેલો ॥ ૪ ॥

नावं संस्थाप्यत तीरे जगाम नृपतिं प्रति ॥

दृष्ट्वा सत्रतिनं भूषं पप्रच्छ विनयान्वितः ॥ ५ ॥

તેણે તે નદીને કાંઠે પોતાનું વાહણ લાવી જ્યાંહાં રાણી શ્રી સત્ય-દેવનું વ્રત કરતાં હતાં તેમની પાસે જઈ વિનંતીપુર્વક ધણી નમ્રતાથી પ્રશ્ન કરવા લાગ્યો ॥ ૫ ॥

साधुरुवाच ॥ किमिदं कुरुषेराजन भक्तियुक्तेन चेतसा ॥

प्रकाशं कुरुतत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि सांप्रतं ॥ ६ ॥

સાધુ પુછે છે હે માહરાજ ! આપ ધણી ભક્તીથી સાર્થ એક

ચિત્તે આ વખતે શું કરોછો એ ગુમામો કહેસો એવું હું ઈચ્છુંછું. ૬

રાજોવાચ ॥ પૂજનં ક્રિયતે સાધોવિષ્ણોરતુલ્લ તેજસઃ ॥

વ્રતં ચ સ્વજનૈઃ સાદ્રંપુત્રાચા વાસિકામ્યયા ॥ ૭ ॥

એવા પ્રકારે સાધુ નામે વેપારીનું ભાષણ સાંભળતાવાર રાજા ઉત્ક્રામુક કહેછે, હે સાધુ વેપારી શ્રી મહાવિષ્ણુ સત્યદેવ કે જેના મહિમાનો પર ન આવે એવા તેજસ્વી તેમનું પુત્રતા, ધન દાન્ય સંપત્તી મને, આ હેતુથી મારા સગાચાહાલા ઈષ્ટમિત્ર સાથે વ્રત તથા પુજન કરુંછું ॥ ૭ ॥

ભૂયસ્ય વચનં શ્રુત્વાસાધુઃ પ્રોવાચ સાદરં ॥

સર્વકથયમે રાજન્ કરિષ્યે ડહંતવોદિતં ॥ ૮ ॥

એવું રાજાનું ભાષણ સાંભળી સાધુ સોદાગર ધણા સત્કારથી કહેછે કે, હે મહારાજ આ વ્રતનું જે કાંઈ વિધાન હોય તે મને સવિસ્ત કહો હું નિશ્ચયથી આપના કહ્યા મુજબ આ વ્રત કરીશ. ॥ ૮ ॥

મમાપિ સંતતિ નાસ્તિ એ તસ્મા જ્ઞયાતે ધ્રુવં ॥

તતો નિવૃત્ય વાણિજ્યાત્સાનંદો ગૃહમાગતઃ ॥ ૯ ॥

કેમ જે મને પણ સંતતી નથી, અને આપના કહ્યા પ્રમાણે આ સત્કાર્યનું વ્રત કર્યાથી સંતતી થશે એ માટે હું વેપારઅર્થે દેશાંતરે ન જતાં ઘેર જાડિયું એવું કહી વેપારઅર્થે જવું છોડી હરખથી પોતાને ઘેર આવ્યો ॥ ૯ ॥

માર્યાયૈ કથિતં સર્વં વ્રતં સંતતિદાયકં ॥

તદાવ્રતં કરિષ્યામિ યદામે સંતતિર્ભવેત્ ॥ ૧૦ ॥

અને વ્રતનો મહિમા પોતાની સ્ત્રીને કહીને નિશ્ચય કર્યો કે જ્યારે મને સંતતી થશે ત્યારે હું આ વ્રત કરીશ ॥ ૧૦ ॥

इति लिलावतीं प्राहपत्नीं साधुः ससत्तमः ॥

एकस्मिन्दिवसे तस्यभार्या लीलावती सती ॥ ११ ॥

ऐवुं लीलावती नामनी पोतानी स्त्रीने साधु वाणीयाये
कथुं ॥ ११ ॥

भतृयुक्तानंद चित्ताभव दुर्मपरायणा ॥

गर्भिणीसाधवत्तस्य भार्यासत्यप्रसादतः ॥ १२ ॥

पछी ऐक दिवसे तेनी स्त्री पोताना धर्म प्रभाणे आलनारी ऐ
वी पोताना स्वामी साथे छरणाती रत थयेली श्री सत्यदेवना प्रसादे
करीने गर्भिणी थछ ॥ १२ ॥

दशमेमासि वैतस्याः कन्या रत्नम जायत ॥

दिनेदिनेसाव वृधे शुक्लपक्षे यथाशशी ॥ १२ ॥

तेने दशमे महिने रत न्नेवी ऐक कन्या थछ ने ते न्ने प्रभाणे
चंद्रमा सुद पणवाडीयां दिवसे दिवसे मोटो थतो न्ने ते प्रभाणे
मोटी थती. ॥ १३ ॥

नाम्ना कलावती चेतित नाम करणं कृतं ॥

तंतो लीलावती प्राह स्वामिनं मधुरंवचः ॥ १४ ॥

तेनुं नाम कलावति ऐवुं धरुं ते पछी साधु वाणीयाती लीला
वती स्त्री पोताना स्वामीने मधुर वचनयी ओली के, हे स्त्री प्रीय स्वा
मी आपे मानेलु श्री सत्यदेवनुं वृत्त शा करणुथी करता नयी

नकरोषि किमर्थं वै पुरासङ्कल्पितं व्रतं ॥ साधुरुवाच ॥

विवाहसमये अस्याः करिष्यामि व्रतंप्रिये ॥ १५ ॥

ऐवुं पोतानी स्त्रीनुं मधुर आपणु सांभणीने साधु वाणुयो ओ-

લ્યો કે, હે પ્રીયે એ વૃત આપણી કલાવતી કન્યાના લગ્ન સમયને વખતે કરીશું. ॥ ૧૫ ॥

इतिभार्या समाश्वस्य जगामनगरं प्रति ॥

ततः कलावती कन्या व वृधे पितृवेश्मनि ॥ १६ ॥

આ પ્રમાણે સાધુ વાણીયાએ પોતાની સ્ત્રીને "સમજાવ્યું આપી ને પોતે ખીજ નગરવિષે વેપારને અર્થે ગયો અહીંયાં કલાવતી આ પને ઘેર દિવશે દિવસે મોટી થતી ગઈ ॥ ૧૬ ॥

दृष्ट्वा कन्यां ततः साधुर्नगरे सखिभिःसह ॥

मंत्रयित्वा दूतंदूतं प्रेषया मास धर्मवित् ॥ १७ ॥

પછી લગ્ન કરવા જોગ થયેલી કન્યા પોતાની બેહેનપણીઓ સાથે પોતાના નગરમાં એ ધર્મશીલ સાધુ વાણીયાએ જોઈને પોતાના મુનીમને કન્યાનો વર જોવા સાર મોકલ્યો ॥ ૧૭ ॥

विवाहार्थं च कान्या या वरं श्रेष्ठं विचारय ॥

तेनाज्ञप्तश्च दूतोऽसौ कांचनं नगरं ययौ ॥ १८ ॥

આ પ્રમાણે લગ્નને માટે વર જોવાને સાર મોકલેલો મુનીમ કાંચન નામા નગરમાં આવી પહોંચ્યો ॥ ૧૮ ॥

तस्मादेकं वणिक्पुत्रं समादा यागतो हिसः ॥

दृष्ट्वा तु सुंदरं बालं वणिक् पुत्रं गुणान्वितं ॥ १९ ॥

અને તહાંથી એક શુંદર રૂપવાળો વાણીયાનો પુત્ર લેઈને મુનીમ પોતાના નગરમાં આવ્યો, ત્યારે તે ગુણવાન અને સુંદર એવો વાણીયાનો પુત્ર તે સાધુ વાણીયાએ જોઈને ॥ ૧૯ ॥

ज्ञातिभिर्बन्धुभिः सार्धपरितुष्टेन चेतसा ॥

दत्तवान् साधुः पुत्राय कन्या विधिविधानतः ॥ २० ॥

પોતાના બધા નાતવાળાઓને અને સગાચાહાલા ધૃષ્ટમિત્રને જો-
લાવીને સાથે ઘણાજ હર્ષથી પોતાની કન્યા કન્નાવતીનું લગ્ન એ ગુણવાન
તથા વાણીયાના પુત્રની સાથે કર્યું ॥ ૨૦ ॥

તતોભાગ્ય વશાત્તેન વિ સમૃતં વ્રતમુત્તમમ્ ॥

વિવાહ સમયે તસ્યાસ્તેન રુષ્ટોઽભવત્પ્રભુઃ ॥ ૨૧ ॥

એ સાધુવાણીયો એ કન્યાના લગ્ન સમય વખતે પણ કર્મના
અંતરાયે કરીને શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરવાનું ભુલી ગયો તેને લીધે શ્રી
સત્યનારાયણદેવ તેના ઉપર ક્રોધાયમાન થયા. ॥ ૨૧ ॥

તતઃકાલેન નિયતો નિજકર્મ વિશારદઃ ॥

વાણિજ્યાર્થે ગતઃશીઘ્રં જામાતૃસહિતો વણિક્ ॥ ૨૨ ॥

આ વાતને ધણાએક દિવસ વીતી ગયા પછી પોતાનું કર્મ ભોગ
વવા સાથે પોતાના જમાઈને સાથે લેઈને વેપારઅર્થે સાધુ વાણીયો
ગયો. ॥ ૨૨ ॥

રત્નસાર પુરેરમ્યે ગત્વાસિંધુ સમીપતઃ ॥

વાણિજ્યમ કરોત્સાધુર્જામાત્રા શ્રીમતાસહ ॥ ૨૩ ॥

તે સિંધુસમુદ્ર નજીક રતનસાગર નામના નગરમાં પોતાના જમા
ઈ સાથે ભારે વેપાર કરવા લાગ્યો. ॥ ૨૩ ॥

તૌગતૌ નગરેરમ્યે ચંદ્રકેતો નૃપસ્ય ચ ॥

પૃતસ્મિન્નેવ કાલેતુ સત્યનારાયણઃ પ્રભુઃ ॥ ૨૪ ॥

તે પછી તહાંથી ચંદ્રકેતુ નામના રાજાના શોભાયમાન શહે
રમાં ગયા છે એવામાં ભગવાન શ્રી કૃપાસાગર સત્યનારાયણ
પ્રભુ. ॥ ૨૪ ॥

અષ્ટપ્રતિઙ્ગમાલોક્ય શાપં તસ્મૈ પ્રદત્તવાન્ ॥

દારુણં કઠિનં ચાસ્યમહદુઃસ્વં ભવિષ્યતિ ॥ ૨૫ ॥

સાધુ વાણીયો જુહું બોલનારો એવું બણીને તેને મોટું દુઃખ તથા બંધન તિરસ્કાર વિગેરે ધણું દુઃખ પ્રાપ્ત થાઓ એવો આપ દેતા થયા ॥ ૨૫ ॥

एकस्मिन् दिवसे राज्ञो धनमादाय तस्करः ॥

तत्रैव चागत श्रोरो वणिजौ यत्र संस्थितौ ॥ २६ ॥

એટલામાં જ્યાંહાં સાધુવાણીયો પેતાના જમાઈ સાથે રહેતો હતો ત્યાં તે ગામના રાજાનું ધન્ય ખજાનો ફાડી બે ચોર ચોરી લાવી તેના રહેવાના ઘરમાં સંતાઈ રહ્યા. ॥ ૨૬ ॥

तत्पश्चाद्वावकान्दूतान्दृष्ट्वाभीतेनचेतसा ॥

धनं संस्थाप्य तत्रै वस्तु शीघ्रम लक्षितः ॥ २७ ॥

પણ તે ચોરને પકડવા રાજાના સીપાઈઓ તેમની પાછળ દોડી આવ્યા જોઈ ચોરો જ્યાંહાં સસરો અને જમાઈ સુતા હતા ત્યાં ધન નાખી દેઈ છાનામાના ત્યાંથી નાશી ગયા. ॥ ૨૭ ॥

ततोदूताः समायाता यत्रस्ते सज्जनो वणिक् ॥

दृष्ट्वा नृपधनं तत्र बध्वानीतौ वणिक् सुतौ ॥ २८ ॥

તે પછી સીપાઈઓ જે ટેકાણે જમાઈ સાથે સાધુવાણીયો હતો ત્યાં રાજાનું ચોરેલું ધન્ય પડેલું જોઈ સાધુવાણીઆને તથા તેના જમાઈને કેદ કરી બાંધીને લેઈ ગયા. ॥ ૨૮ ॥

हर्षेण धावमानाश्च उचुर्नृप समीपतः ॥

तस्करौ द्वौ समानीतौ विलोक्या ज्ञापयप्रभो ॥ २९ ॥

અને ઘણા આનંદથી દોડતા આવી રાજાને વરદી આપી કે હું મહારાજ બે ચોર લાવ્યા છીએ તેમને જોઈ હુંકમ કરશો. ॥ ૨૯ ॥

રાજાજ્ઞાસ્તતઃશીઘ્રં દૃઢંબદ્ધાતુતાવુભૌ ।

સ્થાપિતૌતૌમહાદુર્ગે કારાગારેઽવિચારતઃ ॥ ૩૦ ॥

એવું સાંભળી ચોરોને જોઇ વિચાર કર્યા વગર એકદમ કેદ કરવાની શીક્ષા આપતાં વારંજ સીપાઇએએ તેમને ખુબ બાંધી મોટા કેદખાનામાં લેઇ જઇને મુક્યા. ॥ ૩૦ ॥

માયયા સત્યદેવસ્ય ન શ્રુતંકૈસ્તયોર્વચઃ ।

અતસ્તયોર્ધનં રાજાગૃહીતં ચંદ્રકેતુના ॥ ૩૧ ॥

આ કામમાં એ ચંદ્રકેતુ રાજાએ શ્રી સત્યદેવની માયાથી મોહીત થઇને ચોરીએ ગયેલું ધન્ય તેા લીધુ પણ તેની સાથે અ-વિચારે સાધુવાણીયાનું ધન લુટી લીધું. ॥ ૩૧ ॥

તચ્છાપાચ્ચ ગૃહેતસ્ય માર્યા ચૈવાતિ દુઃખિતા ।

ચોરેણાપહૃતં સર્વં ગૃહેયચ્ચ સ્થિતંધનં ॥ ૩૨ ॥

તેમજ શ્રી સત્યદેવના શ્રાપથી એ સાધુવાણીઆએ પોતાને ગામ પોતાના ઘરમાં મુકેલું બધું ધન્ય ચોરો લુટી લઇ ગયા તેને લીધે તેની સ્ત્રી પણ ધણીજ દુઃખી થઇ ॥ ૩૨ ॥

આધિવ્યાધિ સમાયુક્તા ભુત્પિપાસાતિ દુઃખિતા ।

અન્નર્ચિતા પરાભૂત્વા વભ્રામ ચ ગૃહેગૃહે ॥ ૩૩ ॥

અને એ સાધુવાણીયાની સ્ત્રી લીલાવંતી ધણી દુઃખથી અને ધણી તરશ તથા ભુખથી ઘેરે ઘેર ફરવા લાગી ॥ ૩૩ ॥

કલાવતી તુ કન્યાપિ વભ્રામ પ્રતિવાસરમ્ ।

एकस्मिन्दिवसे जाताक्षुधार्ता द्विज्मन्दिरम् ॥

गत्वापस्याहृतं तत्र सत्यनारायणस्य च ॥ ३४ ॥

તેમજ તેની કન્યા કલાવતી ધણી નાહાની તે પણ દરરોજ ઘેર ઘેર ફરી માગી ખાતી એક દિવસે તે કન્યાને ધણીજ ભુખ લગ્યા થી આકુળવ્યાકુળ થઇને એક બ્રાહ્મણના, ઘરમાં ગઇ ત્યાં શ્રી સત્ય નારાયણ દેવનું પ્રત તથા પુજા કરતા હતા તે તેણે જોયું ॥ ૩૪ ॥

ઉપવિશ્યકથાં શ્રુત્વા વરં પ્રાર્થિતવત્યપિ ।

પ્રસાદમક્ષણં કૃત્વાયયૌ રાત્રૌ ગૃહંપ્રતિ ॥ ૩૫ ॥

એ વ્રત તથા પુજા જોતાંજ ઘણી આનંદ પામીને ત્યાં બેઠી અને શ્રી સત્યનારાયણની કથા સાંભળીને સત્યદેવની પ્રાર્થના કરી કે મારે હુખ મટે ને મારે આપ તથા સ્વામી મને મળે એવો આશિર્વાદ શ્રી સત્યદેવ પાસે માગી બ્રાહ્મણે આપેલો પ્રસાદ ખાઈ રોજના કરતાં ઘણી મોડી રાત્રે પોતાને ઘેર આવી ॥ ૩૫ ॥

માતા કલાવતીં કન્યાં પપચ્છ પ્રેમભાવતઃ ।

પુત્રિરાત્રૌસ્થિતા કુત્રકિંતેમનસિવર્તતે ॥ ૩૬ ॥

ને ઘરમાં આવતા વારજ તેની મા લીલાવતી કલાવતી નામની કન્યાને પુછેછે કે હે પુત્રી તું આજે આટલી રાતસુધી ક્યાં હતી ને શું તારા મનમાં છે. ॥ ૩૬ ॥

કન્યાકલાવતી પ્રાહમાતરં પ્રતિસત્ત્વરમ્ ।

દ્વિજાલયેવ્રતં માતર્દૃષ્ટં વાંછિત સિદ્ધિમ્ ॥ ૩૭ ॥

કલાવતી કન્યા પોતાની માને ઉતાવળે ઉતાવળે કેહે છે કે હે મા હું એક બ્રાહ્મણને ઘેર મનમાં ધારેલું કામ પાર પડે એવું વ્રત તથા પુજન અને કથા કરતા હતા ત્યાં બેઠી હતી ॥ ૩૭ ॥

તચ્છૃત્વા કન્યકા વાક્યં વ્રતં કર્તુ સમુદ્યતા ।

સામુદાતુ વણિગભાર્યા સત્યનારાયણસ્ય ચ ॥ ૩૮ ॥

એ કન્યાનું બોલવું સાંભળીને લીલાવતી સાધુવાણીયાની સ્ત્રી શ્રી સત્યદેવનું વ્રત તથા પુજન કરવા સાર તત્પર થઈ. ॥ ૩૮ ॥

વ્રતંચક્રે સૈવસાધ્વી બંધુભિઃ સ્વજનૈઃસહ ।

ભર્તૃજામાતરૌ ક્ષિપ્રમાગચ્છેતાં સ્વમાશ્રમમ્ ॥ ૩૯ ॥

ને એ મહા સતી સાધુવાણીયાની સ્ત્રી પોતાના સગા વાહાલા બાઈલાંડુ સાથે શ્રી સત્યદેવનું વ્રત. પોતાનાસ્વામી તથા જમાઈ પોતાને ઘેર જલદી આવે એવો હેતુ મનમાં ધરી પુજન કરવા લાગી ॥૩૯॥

અપરાધં ચ મે મર્તુજામાતુઃ ક્ષંતુમર્હસિ ।

इतिदिव्यंवरंवब्रे सत्यदेवंपुनःपुनः ॥

व्रतेनानेनतुष्टोऽसौ सत्यनाराणः प्रभुः ॥ ४० ॥

એ પુજન કરતી વખતે સત્યદેવની પાસે વારેધગી એવો વર માગતી હતી કે હે શ્રી સત્યનારાયણ પ્રભુ મારા સ્વામી તથા જ-
માઈના અ.રાધા ક્ષમા કરવાને આપજ યોગ્ય છો એવી તે લીલાવ-
તી સાધુવાણીઆની સ્ત્રી પ્રાર્થના કરતી હતી તેથી કરીને વ્રત તથા
પુજનને ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણ પ્રભુ સંતોષ થયા. ॥ ૪૦ ॥

दर्शयामासहिस्वमंचंद्रकेतुंनृपोत्तमं ।

बंदिनौमोचयप्रातर्वणिजौनृपसत्तम ॥ ४१ ॥

અને માયારૂપી ભગવાન સત્યદેવ એમણે ચંદ્રકેતુ નામના રત-
સાર પુરનો રાજા કે જેણે લીલાવતીનો સ્વામી તથા જમાઈ એમને
કેદખાનમાં મુક્યા હતા તેને પોતે સ્વપ્નામાં આવી આજ્ઞા કરી કે હે
રાજા તું નિરપરાધી એ વાણીઆને બંધીખાનેથી છોડી મુક. ॥ ૪૧ ॥

देयंधनं च तत्सर्वं गृहीतं यत्त्रयाधुना ।

नोचेत्त्वांनाशयिष्यामि सराज्य धनपुत्रकम् ॥ ४२ ॥

અને તેમનું જે સધળું તે હરણ કરી લીધેલું છે તે સધળું તેમને
પાછું આપ ને તેમને આદરસત્કાર કરીને વિદાયકર નહીતો તારા ધન
ધાન્ય રાજ્યપાટ સ્ત્રી પુત્ર સહી તારા કુળનો નાશ કરીશ. ॥ ૪૨ ॥

एवमा भाष्यराजानं ध्यानगम्यो ऽभवत्प्रभुः ॥

ततःप्रभातसमये राजाच स्वजनैःसह ॥ ४३ ॥

એવું તે રાજાને સ્વપ્નામાં કહી શ્રી સત્યદેવ અંતર્યામી થઈ ગયા તે
પછી રાજા પ્રભાતને સમયે પોતાના પ્રધાન વિગેરે મંડળી સાથે

उपविश्य सभामध्ये प्राहस्वमं जनंप्रति ।

बद्धौमहाजनौ शीघ्रं मोचयद्वौ वणिक्सुतौ ॥ ४४ ॥

સભામાં સિદ્ધાસન ઉપર એશી સર્વ કચેરીને સ્વન્ય કહ્યું

(૪૬)

સત્યનારાયણ કથા.

ને સીપાઈયોને આજ્ઞા કરી કે બંધીખાને જે હમણા વાણીયાના પુત્ર
કેદખાને મુક્યાછે તેમને છોડી મુકો ॥ ૪૪ ॥

इतिराज्ञोवचः श्रुत्वामोच यित्वा महाजनौ ।

समानीय नृपस्याग्रे प्राहुस्ते विनयान्विताः ॥ ४५ ॥

એવી રાજનની આજ્ઞા થતાંજ સીપાઈયોએ એ બેઉ જણાઓને
બંધીખાનેથી છોડી રાજનની સભામાં લઈ આવ્યા. ॥ ૪૫ ॥

आनीतौद्वौ वणिकपुत्रौ मुक्तौ निगड बंधनात् ।

ततोमहाजनौनत्वा चंद्रकेतुं नृपोतमम् ॥ ४६ ॥

ત્યાહાં એ બેઉ બંધીખાનેથી છુટેલા વાણીયાના પુત્ર રાજનને
ધણીજ નમ્રતાથી નમસ્કાર કરેછે. ॥ ૪૬ ॥

स्मरतौपूर्ववृत्तांतनौचतुर्भयविबहलो ।

राजावणिकसुतौवीक्ष्यवचः प्रोवचसादरं । ४७ ॥

અને પોતાનો પુર્વનો હેવાલ મનમાં લાવી બયમીત થઈ કાંઈપણ
બોલતા નથી એવા ધણાજ ગરીબ વાણીયાના પુત્રોને બેઉ રાજ
ચંદ્રકેતુ ધણાજ આદરભાવથી પ્રધાન વિગેરે મંડળીને આજ્ઞા
કરે છે કે ॥ ૪૭ ॥

दैवात्प्राप्तमहद्दुःखमिदानींनास्तिवैभयम् ।

तदानિगडसंत्यागंक्षौरकर्माद्यकारयत् ॥ ४८ ॥

આ બે વાણીયાના પુત્રોએ આજ્ઞાસુધી કર્મના અંતરાયો કરીને
મોટું દુખ ભોગવ્યું હવે પછી એમને કાંઈપણ ભય નથી એવી
આજ્ઞા થતાંજ પગની બેડીપો તોડી હજનમત કરાવરાવી. ॥ ૪૮ ॥

वस्त्रालंकारकं दत्त्वा परितोष्य नृपश्चतौ ।

पुरस्कृत्य वणिकपुत्रौ वचसातोषयद्भूशम् ॥ ४९ ॥

વસ્ત્ર અને ઘરેણા વિગેરે પેહેરાવી સંતોષીત કર્યા અને એ બેઉ
જણાને પોતાની પાસે બેસારી સાફ બાપણુ તેમની સાથે કરી ધણાજ
સંતોષ પમાડ્યો. ॥ ૪૯ ॥

પુરાનીતંતુયદદ્રવ્યંદ્વિગુણીકૃત્યદત્તવાન ।

પ્રોવાચતૌતતોરાજાગચ્છસાધોનિજાશ્રમમ્ ॥ ૫૦ ॥

અને એ બેઉનું પ્રથમ જોઈતું ધન્ય હરણ કર્યું હતું તેથી બંને
તેને આપ્યું અને અંદરે રાજા કહેવા લાગ્યો કે હે જન્મ.ઈ સાથે
વાણિયા ભાઈ હવે તમે પોતાને ધેર જાઓ. ॥ ૫૦ ॥

રાજાનંપ્રણિપત્યાહંતવ્યંત્વત્પ્રસાદતઃ ॥ ૫૧ ॥

इति श्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडेसत्यनारायणकथायांतृतीयोऽध्यायः

આ પ્રમાણે રાજાનો હુકમ થયા પછી તરત રાજાને સાધુવાણીયો
વંદન કરીને બેઠ્યો કે હવે હું આપના આશીર્વાદથી મારે ધેર
જઈશ. ॥ ૫૧ ॥ ત્રીજો અધ્યાય સમાપ્ત.

અધ્યાય ચોથો.

सूतउवाच ॥ यात्रांतुकृतवान्साधुर्मगलायनपूर्विकाम् ।

ब्राह्मणायधनंदत्त्वातदातुनगरंययौ ॥ ૧ ॥

સુતજી કહેછે આ પ્રેમાણે સાધુવાણીયાએ મંગળતારી જત્રા
કરીને રાજા પાસેથી મળેલા ધન્યમાંથી થોડુંક બ્રાહ્મણને ધન્ય વેલું
થી આપીને પોતાને નગરવિશે આવવા સારું નિર્ણય્યો. ॥ ૧ ॥

कियदूरेगतेसाधौसत्यनारायणःप्रभुः ।

जिज्ञासांकृतवान्साधोकिमस्तितवनौस्थितम् ॥ ૨ ॥

ધણે એક દુર સાધુવાણીયાનું વહાણ દરીયામાં જઈ એક ડેકાણે
લંગર કરેલું એવું જોઈ ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણ પ્રભુને સાધુવાણીયા
ને તારા વહાણમાં શું છે એ પુછવાની ઇચ્છા થઈ. ॥ ૨ ॥

ततोमहाजनौमतौहेलयाचप्रहस्यवै ॥

कथंपृच्छसिभोदंडिनमुद्रानेतुंकिमिच्छसि ॥ ૩ ॥

અને પરબ્રહ્મ ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણ દેવ સંન્યસી આવતું રૂપ લેઈ
જે ડેકાણે સાધુવાણીયાએ વાહાણ લંગર કર્યું હતું ત્યાં આવી એ એક
જણને પુછે છે કે તમારા વાહાણમાં શું છે એ સંન્યાસી આવતો પ્રશ્ન

સાંભળીને આ ગંધીખાનેથી હમણાજ છુટેલા મસ્ત વાણીયાના પુત્ર એમણે એ સંન્યાસી બાવાની મસ્કરી કરીને કહેવા લાગ્યા કે હે સંન્યાસી બાવા આપ અમારા રૂપિયા લેઈ જવા મગ્ગોછો કે શું. ॥ ૩ ॥

લતાપત્રાદિકં ચૈવ વર્તતે તરણૌમમ ।

નિષ્ઠુરંચ વચઃ શ્રુત્વા સત્યં ભવતુ તેવચ ॥ ૪ ॥

આવીરીતે પ્રથમ તેની મસ્કરી કરી કહેછે કે મારા વાહાણમાં વેલા તથા પાંદડાં વિગેરે ભરેલાં છે એવું તેમનું કડોર ભાષણ સાંભળી ભગવાન શ્રી સત્યદેવે કહ્યું કે તારૂં વચન સત્ય હત્તે. ૪

एवमुक्त्वागतः शीघ्रंदंडीतस्य समीपतः ।

કિયદૂરેતતોગત્વાસ્થિતઃ સિંધુસમીપતઃ ॥ ૫ ॥

આ પ્રમાણે ભાષણ કરીનેઆવેલો સંન્યાસી સાધુવાણીઆથી આવે જઈ દરિયાને કિનારેજ ઉભો રહ્યો. ॥ ૫ ॥

गतेदंडिनिसाधुश्च कृतानेत्याक्रियस्तदा ।

ઉત્થિતાંતરણીદૃષ્ટ્વા વિસ્મયંપરમંયયૌ ॥ ૬ ॥

સંન્યાસી આવે ગયો એવું જોઈને સાધુવાણીઓ પોતાનું ખાતું ખીલુ વિગેરે નિત્ય કૃત્ય કરી રહી જુવેછે તો વાહાણ પાછી ઉપર તરવા લાગ્યું આ અમત્કાર જોઈને સાધુવાણીઓ ઘણેજ વિસ્મય થયા.

दृष्ट्वालतादिकंचैव मूर्च्छितोन्यपतद्भुवि ।

લબ્ધસંજ્ઞો વણિકપુત્રસ્ત તશ્ચિતાન્વિતોઽભવત્ ॥ ૭ ॥

અને વાહાણમાં જુવેછે તો બધા વેલા પાંદડાં જોયાં તે જોઈ ને એકદમ શોકથી ભોંય ઉપ- પડ્યો ને તે પછી ઘણીક વારે શુદ્ધ ઉપર આવ્યો અને ચિતા કરવા લાગ્યો ॥ ૭ ॥

तदातुदुहितुः कांतो वचनंचेदमव्रीत् ।

કિમર્થક્રિયતેશોકઃ શાપોદત્તશ્ચદંડિના ॥ ૮ ॥

એટલામાં તેનો જમાઈ તેને એવુ બોલ્યોકે તમે શા માટે દિ-

કર કરોછો તમોને તમે હમણાજ આવેલા સંન્યાશી સાધુએ આપ આપ્યો તેથી કરીને એવું થયું. ॥ ૮ ॥

શક્યતેડનેનસર્વેહિ કર્તુચાત્રનસંશયઃ ।

અતસ્તંશરણંયામો વાંછિતાર્થો ભવિષ્યતિ ॥ ૯ ॥

અને તેના બોલવાથી આ પ્રમાણે થશે એમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી એ માટે આપણે તેમને શરણે જઈએ આપણુ ધારેલુ સિદ્ધ થશે.

જામાતુર્વચનંશ્રુત્વા તત્કાશંગતસ્તદા ।

દૃષ્ટ્વાચદંડિનંભક્તયા નત્વાપ્રોવાચસાદરમ્ ॥ ૧૦ ॥

એવું જમાઈનું બોલવું સાંભળીને સાધુવાણીયો એ સંન્યાશી જ્યાં હોતો ત્યાં તેની પાસે જઈને સાંજાંગ નમસ્કાર કરીને ભક્તિ પુર્વક આદરસત્કારથી બોલેછે કે. ॥ ૧૦ ॥

ક્ષમસ્વચાપરાધંમેયદુક્તંતવસનિધૌ ।

एवंपुनःपुनर्नत्वा महाशोका कुलोऽभवत् ॥ ११ ॥

હે યતિશ્વર મહારાજ મારા અપરાધની ક્ષમા કરો એવું વારેઘડીયે કહે છે કે જે હું આપની પાસે બોલ્યો તેની ક્ષમા કરો એવું બોલી ઘણા શોકથી આકુળ બ્યાકુળ થયો. ॥ ૧૧ ॥

પ્રોવાચવચનંદંડીવિલપંતંવિલોકયચ ।

मारोदीःशृणुमद्वाक्यं ममपूजाबहिर्मुखः ॥ १२ ॥

એવું બોધને તે યતિશ્વર સંન્યાશી કહેછે અરે હે વાણીયા તું રો માં તું મારી પુત્રથી બહિર્મુખ થયો. ॥ ૧૨ ॥

ममाज्ञयाचदुर्बुद्धेलब्धदुःखंमुहुर्मुहुः ।

तच्छृत्वाभगद्वाक्यंस्तुतिकर्तुसमुद्यतः ॥ १३ ॥

અને હે દુષ્ટ બુદ્ધીવાળા તને મારી આજ્ઞાથીજ ઘણાં દુઃખો ભોગવવા પડ્યાં એવું પરબ્રહ્મ ભગવાનનું વાક્ય સાંભળીને સાધુવાણીયો શ્રી સત્યદેવની વિનતી કરવા લાગ્યો. ॥ ૧૩ ॥

સાધુરુવાચ ॥ સન્માયામોહિતાઃસર્વેબ્રહ્માદ્યાસ્ત્રિદિવૌકસઃ ।

નજાનંતિગુણાન્રૂપંતવાશ્ચર્યામદંપ્રભો ॥ ૧૪ ॥

સાધુવાણીઓ કેહેછે હે દેવ આપની માયાથી બ્રહ્માદિ સર્વ દેવ મોહીત થાયછે અને એ દેવ છતાં પણ હે પ્રભુ આપના રૂપ ગુણ આદી વૈભવ જાણુતા નથી એ મોટું આશ્ચર્ય જેવુછે.

મૂઢોઽહંત્વાંકથંજાનેમોહિતસ્તવમાયયા ।

પ્રસીદપૂજયિષ્યામિયથાવિભવવિસ્તરૈઃ ॥ ૧૫ ॥

હુંતો એક પામર માણસ અને તાર માર આ માયા જાણુનારો છું આપને ક્યાંથી જાણુ એવો હું અજ્ઞાન તે માટે મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ પછી હું આપની મારી સંપત્તિની વડાઈ પ્રમાણે વિધી વિધાનથી પુજા કરીશ. ॥ ૧૫ ॥

પુરાવિત્તંચતત્સર્વેત્રાહિમાંશરણાગતં ।

શ્રુત્વાભક્તિયુતંવાક્યંપરિતુષ્ટોજનાર્દનઃ ॥ ૧૬ ॥

હું મારા વાહાણામાં ધન્ય વિગેરે છતાં કપટ ભાવથી જોડું જોડ્યો એ માટે હે ઇશ્વર તે થકી માર રક્ષણ કરનાર આપ સમર્થ છો એવું ભક્તિભાવનું સંધાવાણીઆનું વચન સાંભળીને ભગવાનશ્રી સત્યદેવ સંતોષ પામ્યા અને એ સાધુવાણીઆને તેને મનવાંચ્છિત રૂપ આપી ભગવાન અંતરધ્યાન થયા. ॥ ૧૬ ॥

વરંચત્રાંછિતંદત્ત્વાત્રૈવાંતર્દધેહરિઃ ।

તતોનાવંસમારુહ્યદૃષ્ટ્વાવિત્તપ્રપૂરિતાં ॥ ૧૭ ॥

એટલામાં સાધુવાણીઓ જુવેછે તો પોતાનું વાહાણ પ્રથમ પ્રમાણે ધનથી ભરેલુછે. ॥ ૧૭ ॥

કૃપયાસત્યદેવસ્યસફલંવાછિતંમમ ।

ઇત્યુકૃત્વાસ્વજનૈઃસાર્ધપૂજાંકૃત્વાયથાવિધિ ॥ ૧૮ ॥

આવું આશ્ચર્ય જોતાંજ સાધુ વાણીઆ કેહેછે શ્રી સત્યદેવના

પ્રસાદથી માર ઈચ્છીત પુણ્ય થયું એવું બોલી ત્યાં જો તેના સગા-
વાહાલા હતા તે સાથે યથાવિધિ શ્રી સત્યદેવનું પુજન કર્યું. ॥ ૧૮ ॥

હર્ષેણચાભવત્પૂર્ણઃસત્યદેવપ્રસાદતઃ ।

નાવંસંયોજ્યયત્ત્રેન સ્વદેશગમનંકૃતમ્ ॥ ૧૯ ॥

તે પછી એ સાધુવાણીઓ સત્યદેવની કૃપાથી સુખી થયો અને
વાહાણુ તૈયાર કરાવી પોતાને દેશ જવાસાર નીકળ્યો. ॥ ૧૯ ॥

સાધુર્જામાતરંપ્રાહપશ્યરત્નપુરીમમ ।

દૂતંચપ્રેષયામાસનિજવિત્તસ્યરક્ષકં ॥ ૨૦ ॥

વાહાણુમાં બેઠેલા જમાઈને સસરા કહેછે કે હે જમાઈરાજ મા-
રી રત્નસારપુરી નગરી દેખાયછે તે જુઓ એવું કહીને પોતાના ધનનું
રક્ષણ કરનારા સિપાઈઓમાંથી એક સિપાઈને પોતાને ઘેર પોતે આ-
બ્યાના વર્તમાન કેહેવા સાર મોલ્યો. ॥ ૨૦ ॥

દૂતોઽસૌનગરંગત્વાસાધુભાર્યાવિલોક્યચ ।

પ્રોવાચવાંછિતંવાક્યંનત્વાવદ્ધાંજલિસ્તદા ॥ ૨૧ ॥

એ વાહાણુમાંથી ઉતરેલા સિપાઈએ રત્નસારપુરી નગરમાં જઈ સાધુવા-
ણીઆને ઘેર સાધુવાણીઆની સ્ત્રીને જોઈને તેની આગળ હાથ જોડ્યા તે
વખતે સ્ત્રી પોતાના સ્વામી તથા જમાઈ આવવની ઈચ્છા કરતી હતી ૨૧

નિકટેનગરસ્યૈવજામાત્રાસહિતોવાણિક્ ।

આગતોબંધુવર્ગેશ્ચવિત્તૈશ્ચબહુભિયુતઃ ॥ ૨૨ ॥

તેજ એ સિપાઈએ કહ્યું કે આપના સ્વામી આપના નગરની
સમીપમાં જમાઈ તથા બંધુ વર્ગ સાથે ઘણું ધન કમાઈને આવ્યાછે.

શ્રુત્વાદૂતમુસ્વાદ્વાક્યં મહાહર્ષવર્તસતી ।

સત્યપૂજાંતતઃકૃત્વા પ્રોવાચતનુજાંપ્રતિ ॥ ૨૩ ॥

એ સિપાઈના મ્હોતુ બોલતું સાંભળીને એ સતી વાણીઆની સ્ત્રી
બહુજીવ હર્ષમાન થઈ અને શ્રી સત્યદેવનું તેજ વખતે પુજન કરી
પોતાની કન્યાને કેહેવા લાગી ॥ ૨૩ ॥

વ્રજામિશીઘ્રમાગચ્છ સાધુસંદર્શનાયચ ।

इतिमातृवचःश्रुत्वा व्रतंकृत्वासमाप्यच ॥ २४ ॥

કે હે માહારી વાહાલી કન્યા હું સ્વામીના દર્શન માટે પ્રથમ જાઉં છું
તું તારા બાપનું દર્શન કરવા આવ એવું માનું વચન સાંભળીને ક-
લાવતી કન્યાએ શ્રી સત્યનારાયણના વ્રતની સમાધી કરી. ॥ ૨૪ ॥

प्रसादंचपरित्यज्य गतासापिपतिंप्रति ।

तेनरुष्टःसत्यदेवो भर्तारंतरर्णीतथा ॥ २५ ॥

અને પ્રસાદ લીધાવગર પોતાના સ્વામીનું દર્શન કરવા તત્પર થઇને
તરત ગઇ તે અપમાને કરી શ્રી સત્યદેવ તેના ઉપર ક્રોધાયમાન થયા
અને તેનો સ્વામી જે વાહાણમાં હતો તેમાંજ બધું ધન હતું તેજ
વાહાણ જમાઇ ધન સાથે. ॥ ૨૫ ॥

संहत्यचधनैःसार्धं जलेतस्याअमज्जयत् ।

ततःकलावतीकन्या न विलोक्यनिजंपतिम् ॥ २६ ॥

દરીઆમાં અદ્રશ્ય થઇ ગયું તે પછી ધણીજ જલદીથી આ
વેલી કલાવતી કન્યાએ પોતાના સ્વામીને દીડો નહી. ॥ ૨૬ ॥

शोकेनमहतातल रुदतीचापतद्भुवि ।

दृष्ट्वातथाविधांनावं कन्यांचबहुदुखिताम् ॥ २७ ॥

તે ઉપરથી તેને એટલું તો દુઃખ અને શોક થયો કે જેમ પ-
વનથી કેળવું ઝાડ એકદમ ભોંય ઉપર પડે છે તેમ એ એકાએક રોતી
રોતી ભોંય ઉપર પડી આ પ્રમાણે વાહાણના તથા કન્યાના હેવાલ જોઈ

भीतेनमनसासाधुः किमाश्चर्यमिदंभवेत् ।

चित्त्यमानाश्चतेसर्वे बभूवुस्तरिवाहकाः ॥ २८ ॥

ધભરાઈ ગયેલા મનનો સાધુવાણીયો કેહે છે કે આશું આશ્ચર્ય
છે તેમ વાહાણવાળા પણ ધભરાઈ ગયા ॥ ૨૮ ॥

તતોલીલાવતીકન્યાં દૃષ્ટાસાંવિહલાભવત્ ।

વિલલાપાતિદુઃખેન ભર્તારંચેદમબ્રવીત્ ॥ ૨૯ ॥

પછી લીલાવતી પોતાની કન્યા બયાબીત થયેલી જોઈ દુઃખથી ઘણો-
જ વિલાપ કરી પોતાના સ્વામિને કહેછે ॥ ૨૯ ॥

इदानींनौकयासार्धं कथंसोऽभूदलक्षितः ।

नजानेकस्यदेवस्य हेलयाचैवसाहता ॥ ૩૦ ॥

જોતાં જોતાંમાં વાહાણમાં આપણો જમાઈ વાહાણ સાથે અદ્રશ્ય થઈ
ગયો એતો કાંઈપણ કારણ છે અથવા કોઈ દેવનો અપરાધ થવાથી
એ દેવે એ વાહાણ હરણરૂપ અદ્રશ્ય કર્યું હોય. ॥ ૩૦ ॥

सत्यदेवस्यमहात्म्यं ज्ञातुंवाकेनशक्यते ।

इत्युक्त्वाविललापैवततश्चस्वजनैःसह ॥ ૩૧ ॥

અથવા શ્રી સત્યદેવનું મહાત્મ જાણવાને કાણ શક્તિ માન છે એવું
કહીને ઘણાલોકો મળીને ઘણો શોક કરી રડવા લાગી ૩૧

ततोलीलावतकिन्या क्रोडेकृत्वारुरોदह ।

ततःकलावतीकन्या नष्टेस्वामिनिदुःखिता ॥ ૩૨ ॥

અને પછી પોતાની કન્યા કલાવતીને ખોજે એસાડી ઘણા વખત સુધી
દુઃખથી રડવા લાગી તે જોઈ કલાવતીએ પોતાનો સ્વામી મરી ગયોછે
એવું ધારીને ॥ ૩૨ ॥

गृहीत्वापादुकेतस्यानुगंतुंचमनोदधे ।

कन्यायाश्चरितंदृष्ट्वा सभार्याःसज्जनोवणिक ॥ ૩૩ ॥

પોતાના સ્વામિની પાદુકાઓ લઈ તે સાથે પોતે સતી થવાને
તૈયાર થઈ. એ કન્યા કલાવતી પોતાના સ્વામીની પાદુકાઓ સાથે
બળીમરવાનો નિશ્ચય જોઈ સ્ત્રી સાથે સાધુવાણીયો ॥ ૩૩ ॥

आतेशोकेनसंतप्तश्चितयामासधर्मवित् ।

हृतंवासत्यदेवेनभ્રાंतोऽहंसत्यमायया ॥ ૩૪ ॥

ધણા શોકથી ત્રાસ પામેજો એવો ધર્મ વિચારથી ચિંતા કરીને બો-
લેછે શું? શ્રી સત્યદેવે તો એવું હરણ કર્યું નહી હોય અને તેમની મા-
યાથકી મોહિત થઇને તો વ્રત હું જાણતો નથી ૩૪

સત્યપૂજાંકરિષ્યામિ યથાવિભવવિસ્તરૈઃ ।

इतिसर्वान्समाहूय कथयित्वा मनोरथम् ॥ ૩૫ ॥

તો આ કામને વાસ્તે ધણુંજ ધન્ય ખરચીને એ શ્રી સત્યદેવનું વ્રત
કરીશ એવું બધાજણને પાસે બોલાવી પોતાનો મનોરથ કહ્યા ॥ ૩૫ ॥

नत्वा च दंडवज्झूमौ सत्यदेवंपुनः पुनः ।

ततस्तुष्टः सत्यदेवो दीनानां परिपालकः ॥ ૩૬ ॥

અને શ્રી સત્યદેવને વારેઘડીએ દંડવત નમસ્કાર કરવા લગ્યો એવો
એ સાધુવાણીયો ધણા બાવથી શ્રી સત્યદેવને સરજો ગયો તેથી શ્રી
સત્યદેવ જે દીન જનોને પાળવાનો સમશેર ફેરવનારા તે સંતુષ્ટ થયા.

जगाद वचनंचैनं कृपया भक्तवत्सलः ।

त्यक्त्वा प्रसादं ते कन्या पतिं द्रष्टुं समागता ॥ ૩૭ ॥

આકાશમાંથી અશરીર વાણીથી સાધુવાણીયાને ભક્તવત્સલ ભગવાન
કૃપાથી કહેવા લાગ્યા કે અરે એ સાધુવાણીયા તારી કન્યા માંડે પુજન
કરીને પ્રસાદ આધાવગર પોતાના સ્વામીના મોહથી હિ તાવળી થતી આવી

अतोऽदृष्टोऽभवत्तस्याः कन्यकायाः पतिर्ध्रुवम् ।

गृहंगत्वा प्रसादंच भुक्त्वा सयाति चेत् पुनः ॥ ૩૮ ॥

આ કારણથી તેનો સ્વામી આ સમુદ્રમાં અદ્રશ્ય થયોછે એમાં કાંઈ
સંદેહ નથી તે માટે જે એ ઘેર જઈ પ્રસાદ ખાઈ પાછી આવશે ૩૮

लब्धभर्त्री सुतासाधो भविष्यति न संशयः ।

कन्यका तादृशं वाक्यं श्रुत्वा गगनमंडलात् ॥ ૩૯ ॥

તો આ તારી કન્યા તેના સ્વામીને જ્ઞેશે એમાં લગારે પણું તું
સંદેહ માનીશ નહીં ॥ ૩૯ ॥

ક્ષિપ્રંતદાઘૃહંગતા પ્રસાદંચબુભોજસા ।

સાપશ્ચાત્પુનરાગત્ય દદર્શસ્વજનંપતિમ્ ॥ ૪૦ ॥

એવા અશરીર આકાશમાંનાં વાક્યો સાંભળતાંવારજ કલાવતી જલદીથી પોતાને ઘેર જઈ પ્રસાદ ખાઈ પછી પોતાને દેકાણે આવીને બુએછે તો તેજ વખતે સ્વર્ગન અને પોતાનો સ્વામિ તેની નજરે પડ્યો.

તતઃકલાવતીકન્યા જગાદપિતરંપ્રતિ ।

इदानींचगृहंयाहि विलंबंकुपेकथम् ॥ ४१ ॥

તે પછી એ કલાવતી કન્યા પોતાના આપને કહેછે કે હે તાત હવે જલદી આપને ઘેર પધારો શામાટે વિલંબ કરોછો. ॥ ૪૧ ॥

तच्छृत्वाकन्यकावाक्यं संतुष्टोऽभूद्राणिकसुतः

पूजनंसत्यदेवस्य कृत्वाविधिविधानतः ॥ ४२ ॥

એવું કન્યાનું મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુવાણીયો આનંદ પામ્યો અને પછી વિધી વિધાનથી શ્રી સત્યદેવનું પુજન કર્યું ॥ ૪૨ ॥

धनैर्बधुगणैःसार्धंजगामनिजमंदिरं ।

पौर्णमास्यांचसंक्रांतां कृतवान्सत्यपूजनम् ॥ ४३ ॥

અને ઘણું ધન્ય અને પોતાના સગાવાહાલા ઇન્દ્રિય સાથે પોતાને ઘેર આન્યો અને તે પછી દરેક પુનમે સૂર્ય સંક્રાંતિને દિવસે શ્રી સત્યદેવનું પુજન કરેતો ॥ ૪૩ ॥

इहलोकेसुखंभुक्त्वा चांतेसत्यपुरंययौ ॥ ४४ ॥

इतिश्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडेसत्यनारायणव्रतकथायांचतुर्थोऽध्याય
તેથી શ્રી સ્કંદ પુરાણેરેવા અખંડે સત્યનારાયણ વ્રત કથાયાં ચતુર્થો અધ્યાય
તેથી શ્રી સાધુવાણીયો આ મનુષ્ય લોકમાંનાં સર્વ સુખ ભોગવી અને
મરણ પછી શ્રી સત્યપુરને વિષે ગયો ॥ ૪૪ ॥ એથી અધ્યાય સમાપ્ત

અધ્યાય પાંચમો.

सूतउवाच ॥ अथान्यच्चप्रक्ष्यामिशृणुध्वंसुनिसत्तमाः ।

आसीदंगधवजोराजाप्रजापालनतत्परः ॥ १ ॥

સુતજી કેહેછે હે મુનીવરજી શ્રી સત્યદેવ વિશે એથી પણ બીજો એક
ઈતિહાસ કહુંછું તે સાંભળો પુર્વે અંગધ્વજ નામનો રાજા પ્રભાતુ
પાત્રણ કરવાને તત્પર એવો હતો. ॥ ૧ ॥

પ્રસાદંસત્યદેવસ્યત્યક્ત્વાદુઃસ્વમવાપસઃ ।

एकदासवनंगत्वाहत्वाबहुविधान्पशून् ॥ ૨ ॥

એ રાજાએ શ્રી સત્યદેવનો પ્રસાદ છાંડ્યો આ દોષથી ધણોજ
દુઃખ પામ્યો તે એવું કે એક દિવસે તે રાજા હરણનો શિકાર કરવા
વનમાં જઈ ઘણા પશુને મારી ॥ ૨ ॥

आगत्यवटमूलंचदृष्ट्वासत्यस्यपूजनम् ।

गोपाःकुर्वतिसंतुष्टा भक्तियुक्ताःसर्वांधवाः ॥ ૩ ॥

એક વડના ઝાડના થડ નજીક આવ્યો અને શ્રી સત્યદેવ પુજન થતું
તેણે જાતું એ પુજન ગોપગણ એટલે ગોવાળીયા સરવે પોતાના ભાઈ
બંધો સાથે ભક્તિથી કરતા હતા. ॥ ૩ ॥

राजादृष्ट्वातुदर्पेणनगत्वानननामसः ।

ततोगोपगणाःसर्वेप्रसादंनृપસંનિધौ ॥ ૪ ॥

તે જોઈને પણ રાજા તેમની પાસે ગયો નહી તેમ દુરથી પણ તેણે
નમ્રતાથી નમસ્કાર કર્યો નહી તોપણ એ ગોપગણા એ પુજન કર્યું પછી
પ્રસાદ રાજાના પાસે મુકી. ॥ ૪ ॥

संस्थाप्यपुनरागत्य भुक्त्वासर्वेयथेप्सितम् ।

ततःप्रसादंसंत्यज्यराजादुःस्वमवापसः ॥ ૫ ॥

બધા પછી આવ્યા અને પ્રસાદ ખાઈ પરમ અનંદમાં રહ્યાં
આણીગમ રાજાએ એ પ્રસાદ ન લેતાં ત્યાંજ રહેવા દીધો એ કારણથી
એ ઘણુંજ દુઃખ પામ્યો. ॥ ૫ ॥

तस्यपुत्रशतंनष्टंवनधान्यादિકंचयत् ।

सत्यदेवेनतत्सर्वंनाशितंममनिश्चितम् ॥ ૬ ॥

તેના સો પુત્ર મરી ગયા ધન ધાન્ય ઇતિયાદિ જે કાંઈ હતુ તે બધુ જતુ રહ્યું ત્યારે તે રાજના મનમાં વિચાર ઉતપન્ન થયો કે મારે આ સર્વ શ્રીસત્યદેવેજ નિશ્ચય હરણ કર્યુંછે. ॥ ૬ ॥

અતસ્તત્રૈવગચ્છામિ યત્રદેવસ્યપૂજનમ્ ।

મનસાતુવિનિશ્ચિત્ય યયૌગોપાલસંનિધૌ ॥ ૭ ॥

એ માટે હવે જ્યાં શ્રીસત્યદેવનું પુજન હશે ત્યાં હું જઈશ એવું એવું મનમાં લાવીને રાજ ગોપગણ પાસે આવ્યો. ॥ ૭ ॥

તતોઽસૌસત્યદેવસ્ય પૂજાંગોપગણૈઃસહ ।

ભક્તિશ્રદ્ધાન્વિતોભૂત્વા ચકારવિધિનાનૃપઃ ॥ ૮ ॥

અને ભક્તિથી એ ગો ગણ સાથે શ્રીસત્યદેવનું પુજન કરવા લાગ્યો. ૮

સત્યદેવપ્રસાદેન ધનપુત્રાન્વિતોઽભવત્ ।

ઈહલોકેસુખંભુક્ત્વા ચાંતેસત્યપુરંચયૌ ॥ ૯ ॥

તે પછી શ્રીસત્યદેવના પ્રસાદથી એ રાજ ધન તથા પુત્રવાન થયો અને આ મનુષ્ય લોકમાંના સર્વ સુખ ભોગવીને આંતે સત્યપુરને વિશે ગયો.

યદંકુરુતેસત્યવ્રતં પરમદુર્લભમ્ ।

શૃણોતિચકથાંપુણ્યાં ભક્તિયુક્તઃફલપ્રદામ્ ॥ ૧૦ ॥

આવું આ ઘણું દુર્લભ શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત જે કોઈ સ્વીકારે છે અથવા જે કોઈ ભક્તિપુર્વક પુણ્ય અને ફળ આપનાર આવી આ શ્રીસત્યનારાયણની કથા સાંભળે છે ॥ ૧૦ ॥

ધનધાન્યાદિકંતસ્ય ભવેત્સત્યપ્રસાદતઃ ।

દારિદ્ર્યોભતેવિત્તંબદ્ધોમુચ્યેતંબંધનાતઃ ॥ ૧૧ ॥

તેને ભગવાન શ્રીસત્યદેવના પ્રસાદથી ધનધન્ય વિગેરે સંપત્તિ પ્રાપ્તથાયછે દરિદ્રી હોય તેને ધનલાભ થાયછે બંદીખાને પડ્યો હોય તો તેથી મુક્ત થાયછે ॥ ૧૧ ॥

ભીતોભયાત્પ્રમુચ્યેત સત્યમેવનસંશય ॥

ઈપ્સિતંચફલંભુક્ત્વા ચાંતેસત્યપુરંવ્રજેત્ ॥ ૧૨ ॥

જેને ભય પ્રાપ્ત થયું તો તે ભયથી મુક્ત થાય આ સત્ય છે એ-
માં કાંઈપણ સંદેહ નથી શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરનારો માણસ આ લોક
ને વિશે સર્વ સુખ ભોગવીને અંતે સત્યપુર એટલે વૈકુંઠને વિશે જાય છે

इतिवःकथितंविप्राः सत्यनारायणव्रतम् ।

यत्कृत्वासर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥ ૧૩ ॥

સુતજી કહે છે હે શૈનક આદી રૂપીઓ આ પ્રમાણે આપને
શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત કર્યાથી માણસ સર્વ દુખથી મુક્ત થાય છે ॥૧૩

विशेषतःकलियुगे सत्यपूजाफलप्रदा।

कोचित्कालंवादिष्यन्ति सत्यमीशंतमेव च ॥ ૧૪ ॥

તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ધૈર્ય કલિયુગમાં જણ આપનારી આ શ્રી સત્યદે-
વની પુજાજ સમર્થ છે કેટલાએક દિવસ સુધી આ સત્યનારાયણને
(સત્યઈશ) એવું કહે છે. ॥ ૧૪ ॥

सत्यनारायणंकेचित्सत्यदेवंतथापरे ।

नानारूपधरोभूत्वा सर्वेषामीप्सितप्रदः ॥ ૧૫ ॥

કોઈ સત્યનારાયણ કોઈ સત્યદેવ એવું તેને કહે છે પણ એ ભગવાન
અનેકરૂપ ધારણ કરીને સર્વ જીવમાત્રને ઈચ્છિત જણ આપનાર છે ૧૫

भविष्यतिकलौसत्यव्रतरूपीसनातनः ।

यइदंपठतेनित्यंशृणोतिमुनिसत्तमाः ।

सत्यंनश्यन्तिपापानिसत्यदेवप्रसादतः ॥ ૧૬ ॥

इतिश्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडेसत्यनारायणव्रतकथायांपञ्चमोऽध्या

ને કલિયુગને વિશે તો સનાતન એટલે ચિરકાળ વ્રતરૂપી એ-
વો થશે આ સત્યનારાયણ વ્રત કથાનો જ કોઈ નિત્ય પાઠ અગર શ્ર-
વણ કરે તો તેને સુતજી કહે છે હે શૈનક આદી મુનીઓ શ્રી સત્યદે-
વના પ્રસાદથી સર્વ પાપો જતાં રહે છે. ॥ ૧૬ ॥

જહેર રૂ

અધ્યાત્મ-રામાયણ.

આ રામાયણ શ્રી મહાદેવજીએ સતી પાર્વતીને કહી રૂ
વેલ છે અને જેમાં અધ્યાત્મ સંબધી અપૂર્વ જ્ઞાન ભરેલી
વર્ણન ભરપૂર છે, અત્યાર લગી આ રામાયણનું સંસ્કૃત શ્લોક સ-
હિત ગુજરાતી ભાષાંતર થયેલું ન હતું એથી ગુજરાતી વાચક
વર્ગના સવડ હેતુએ અમે ગુજરાતી સરળ શુદ્ધ ભાષામાં વિસ્તાર
સહ ભાષાંતર કરાવેલું છે, માટે સાહેબો ! તેનો આનંદ લેવા અ-
મારી દુકાનની રૂબરૂ કે કાગળથી ભેટ લ્યો. મહેરબાનો ! છાપ કાગ-
ળ અને બાઇડીંગ અમૂલ્ય છે, છતાં મૂલ્ય રૂ ૪ રાખેલ છે.

પંચીકરાણુ.

વેદાંત વિદ્યાનાં મૂળ તત્ત્વો આ પુસ્તકમાં સારી રીતે માલમ
પડે છે. ભાષા સુગમ અને રસિક છે. આત્માનું કલ્યાણ થવા ત-
ત્ત્વજ્ઞાન મેળવવાનું પ્રથમ પગથીયું ગણિયે તો આ પુસ્તકજ છે
અને લાખો નકલો ખપી ગઈ છે અને હજી ઉપરાઉપર એક સરખી
આહકોની માગણી ચાલુજ છે એજ એની ઉત્તમતા માટે ઉત્તમ
પૂરાવો છે. કીંમત ૧-૦-૦

પુસ્તકો મળવાનું ઠેકાણું.

પા. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

ત્રણ હરવાળા—અમદાવાદ.

